

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ**

СТРАХОВІ ПОСЛУГИ ТА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

ПРАКТИКУМ

для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Харків 2020

Затверджено на засіданні кафедри фінансів та обліку ХДУХТ, протокол від 08 травня 2020 року № 7

Розробник: канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та обліку ХДУХТ
Жилякова О.В.

Рецензент: канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та обліку ХДУХТ
Ставерська Т.О.

©Харківський державний
університет харчування та
торгівлі, 2020 рік
©Жилякова О.В., 2020 рік
План 2020 р. поз.51

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Загальні положення надання страхових послуг і послуги з особового страхування	5
Тема 1. Страхова послуга, особливості її реалізації	5
Тема 2. Страхування життя та пенсій	7
Тема 3. Страхування від нещасних випадків	9
Тема 4. Медичне страхування	12
Розділ 2. Страхові послуги з майнового страхування та страхування відповідальності	14
Тема 5. Страхування майна та відповідальності підприємств і громадян	14
Тема 6. Сільськогосподарське страхування	21
Тема 7. Страхування технічних ризиків	26
Тема 8. Страхування фінансово-кредитних ризиків	27
Тема 9. Транспортне страхування	30
Розділ 3. Соціальне страхування	34
Тема 10. Сутність, принципи, роль та розвиток соціального страхування	34
Тема 11. Державне регулювання соціального страхування та управління коштами соціального страхування	36
Тема 12. Страхування тимчасової втрати працездатності	39
Тема 13. Страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання	44
Тема 14. Страхування на випадок безробіття	46
Тема 15. Пенсійне страхування	48
Термінологічний диктант	50
Теми рефератів з дисципліни «Страхові послуги та соціальне страхування»	51
Рекомендована література	53
Додатки	56

Вступ

Практикум, що складено відповідно до програми дисципліни «Страхові послуги та соціальне страхування», призначений для проведення практичних і семінарських занять із здобувачами вищої освіти денної та заочної форм навчання за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітнього рівня «бакалавр».

Мета виконання практичних завдань – поглибити і закріпити отримані в ході теоретичних занять знання з дисципліни «Страхові послуги та соціальне страхування», прищепити навички самостійного вивчення матеріалів, що характеризують діяльність страхових компаній; навчити майбутніх фахівців користуватися нормативно-довідковою і звітною документацією, науковою і навчально-методичною літературою; забезпечити в перспективі можливість для вирішення конкретних практичних завдань і ситуацій.

Дисципліна «Страхові послуги та соціальне страхування» пов'язана з такими фундаментальними та професійно орієнтованими курсами як «Статистика», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Фінанси», «Страхування» та ін.

Знання, навички та вміння, які одержані при вивченні зазначених дисциплін, дозволять студентам зрозуміти проблеми та практику організації страхової справи та надання страхових послуг.

Вивчення курсу „Страхові послуги та соціальне страхування”

допоможе студенту сформувати слідуєчи конкретні вміння та навички:

- 1) формувати систему страхових послуг;
- 2) укладати страхову угоду виходячи з інтересів страховика та страхувальника;
- 3) організувати процес отримання права й надання страхових послуг;
- 4) провести андеррайтинг: оцінку ризику, вирішити питання про прийняття об'єкту на страхування, визначити терміни, спеціальні вимоги, обсяги та розміри страхового покриття, франшизи;
- 5) розрахувати страхову премію, проводити тарифну політику страховика;
- 6) аналізувати фінансовий стан страховика;
- 7) виконувати фінансові розрахунки страхових тарифів, термінів страхових платежів, систем відшкодування збитків страхувальника, стратегії зниження ризиків, долі продаж на ринку страхових послуг;
- 8) прогнозувати оподаткування результатів страхування та розробляти стратегію фінансового розвитку;
- 9) оволодіти статистикою страхових послуг;

10) використовувати економічний інструментарій для проведення розрахунків щодо обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, сплати єдиного соціального внеску, призначення трудових і

11) соціальних пенсій, визначення розміру страхових виплат потерпілим і надання матеріальної допомоги.

Збірник містить тести для поточного контролю, задачі, питання семінарських занять, теми рефератів.

Під час проведення поточного тематичного тестування визначається рівень знань студентів з теоретичних питань курсу та навичок їх застосування для розв'язання практичних ситуацій.

Мінімальна кількість правильних відповідей студента на тестове завдання з теми курсу, що дозволяє оцінити результати тестування позитивно, має бути більше за 60% від загальної кількості запитань.

Під час виконання термінологічного диктанту для кожного з наведених положень, позначених цифрами, необхідно знайти відповідний термін чи поняття.

Літературу, яку рекомендовано використовувати під час підготовки до практичних та семінарських занять наведено наприкінці практикуму.

Розділ 1. Загальні положення надання страхових послуг і послуги з особового страхування

Тема 1. Страхова послуга й особливості її реалізації

План семінарського заняття

1. Необхідність страхового захисту від ризику.
2. Роль страхування в ринковій економіці.
3. Характеристика складу страхових послуг.
4. Сучасний стан страхового ринку України.
5. Перспективи розвитку страхового ринку України.

Тести для поточного контролю знань

1. Страхова послуга належить до категорії:

- а) фінансових послуг;
- б) юридичних послуг;
- в) аудиторських послуг;
- г) соціальних послуг.

2. Які з наведених далі форм підприємств не можуть згідно з чинним законодавством претендувати на заняття страховою діяльністю?

- а) приватне акціонерне товариство;
- б) командитне товариство;
- в) товариство з обмеженою відповідальністю;
- г) підприємство з 100%-вим іноземним капіталом.

3. Які з перелічених видів страхування є обов'язковими?

- а) страхування майна (крім врожаю) у державних сільськогосподарських підприємствах;
- б) страхування майна громадян;
- в) страхування пасажирів на міських маршрутах;
- г) страхування пасажирів залізничного транспорту.

4. Асортимент послуг страхового ринку – це:

- а) кількість договорів страхування;
- б) перелік видів страхування, якими може скористатися страхувальник;
- в) перелік обов'язкових видів страхування, якими може скористатися страхувальник;
- г) кількість страхових компаній на ринку.

5. Страхові агенти – це:

- а) юридичні особи або громадяни, які зареєстровані в установленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник;
- б) юридичні особи або громадяни, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, діють у його інтересах за винагороду на підставі договору доручення із страховиком;
- в) юридичні особи, створені згідно з Законом України "Про господарські товариства" з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а

також ті, що одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності;

г) юридичні особи та дієздатні громадяни, які уклали із страховиками договори страхування або є такими відповідно до законодавства України.

6. Страхові брокери –це:

а) юридичні особи або громадяни, які зареєстровані в установленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник;

б) юридичні особи або громадяни, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, діють у його інтересах за винагороду на підставі договору доручення із страховиком;

в) юридичні особи, створені згідно з Законом України "Про господарські товариства" з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а також ті, що одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності;

г) юридичні особи та дієздатні громадяни, які уклали із страховиками договори страхування або є такими відповідно до законодавства України.

7. Що не є етапом реалізації страхової послуги:

а) аквізіція;

б) укладання договору страхування;

в) контроль за об'єктом страхування;

г) урегулювання питань щодо завданих збитків.

8. Страховий договір – це:

а) документ, що свідчить про настання страхового випадку і розміру збитків страхувальника.

б) документ, в якому містяться правила страхування різних видів страхових послуг.

в) письмова угода між страхувальником і страховиком про вартість майна, що підлягає страхуванню.

г) письмова угода між страхувальником і страховиком згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання відшкодувати збитки, а страхувальник – сплачувати страхові платежі.

9. З якого моменту договір страхування набуває чинності ?

а) з нуля годин тієї доби, в яку сплачено страховий платіж (або його частина) або страховий платіж надійшов на рахунок компанії;

б) з нуля годин доби, наступної за тією, в яку сплачено страховий платіж (або його частина) або страховий платіж надійшов на рахунок компанії;

в) з моменту складання договору страхування;

г) з моменту підписання страхувальником заяви.

10. За яких обставин страховик може відмовити у здійсненні страхової виплати або страхового відшкодування:

а) навмисні дії страхувальника;

- б) подання страхувальником свідомо неправдивих відомостей про об'єкт страхування;
- в) отримання страхувальником повного відшкодування збитків за майновим страхуванням від особи, винної у їх заподіянні;
- г) вірні усі відповіді.

Контрольні питання

1. Дайте характеристику сучасному стану страхового ринку України.
2. Перелічіть основні проблеми, що існують на сьогоднішній день у сфері страхових відносин.
3. Дайте визначення страхової послуги. Які вона має особливості?
4. Які існують в Україні види добровільного страхування?
5. Які існують в Україні види обов'язкового страхування?
6. Які канали реалізації страхових послуг використовуються страховими компаніями?
7. Перелічіть основні етапи процесу реалізації страхової послуги та їх особливості.
8. Дайте визначення договору страхування.
9. У чому полягає зміст правил страхування.
10. Коли та ким затверджуються правила страхування?
11. Які особливості має укладення договору страхування життя?
12. Які умови дострокового припинення дії договору страхування за бажанням страхувальника?
13. За яких умов страховик може відмовити страхувальникові у здійсненні страхової виплати або страхового відшкодування?

Тема 2. Страхування життя та пенсій

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

При розв'язанні задач щодо страхування життя необхідно використовувати дані таблиці смертності (таблиця 3.2) та наступні формули:

Брутто-ставка обчислюється за наступними формулами:

$$1) T_B = T_H + H_0,$$

де T_H – нетто-ставка,

H_0 – навантаження у грн.

$$2) T_B = \frac{T_H * 100}{100 - H_0},$$

H_0 – навантаження у %

Нетто-ставка на випадок смерті для особи віком x при страхуванні на n років розраховується за формулою:

$${}_n A_x = \frac{(d_x \times v + d_{x+1} \times v^2 + \dots + d_{x+n-1} \times v^n)}{L_x \times S}$$

де ${}_n A_x$ – одноразова нетто-ставка по страхуванню на випадок смерті ;

d_x – число осіб, що помирають у віці x (додаток А);

v – множники, що дисконтують, для відповідних років страхування (додаток Б);

L_x – число осіб при вступі в страхування (додаток А);

S – страхова сума.

Нетто-ставка на випадок дожиття для особи віком x при страхуванні на n років розраховується за формулою:

$${}_n E_x = \frac{(L_{x+n} \times v^n)}{L_x \times S}$$

Розрахунок річної тарифної ставки проводимо за формулою:

$$T_r = \frac{T_B}{\alpha}$$

α – коефіцієнт розстрочки, постнумерандо (додаток А)

Задача 2.1

Провести розрахунок брутто-ставки на 100 грн. страхової суми на дожиття за договором страхування людини у віці 50 років на строк 10 років зі страхової суми 100 грн. Частка навантаження в брутто-ставці складає 10 %, річну норму дохідності прийняти 4%.

Задача 2.2

Розрахувати одночасну нетто-ставку на 100 грн. страхової суми зі страхування на випадок смерті людини, якщо вік страхувальника 41 рік. Термін страхування 5 років. Ставка інвестиційного доходу 4%.

Задача 2.3

Розрахувати одночасну нетто-ставку на 100 грн. страхової суми зі страхування на випадок смерті людини, якщо вік страхувальника 40 рік. Термін страхування 15 років. Ставка інвестиційного доходу 4%.

Задача 2.4

Розрахувати одночасну нетто-ставку за договором страхування на дожиття на 100 грн. страхової суми, якщо людина у віці 40 років страхується на 15 років. Дисконтуючий множник визначається за 4% ставкою інвестиційного доходу.

Задача 2.5

Провести розрахунок нетто-ставки та брутто-ставки зі страхування життя на випадок смерті людини. Вік страхувальника – 30 років. Термін страхування – 10 років. Частка навантаження в брутто-ставці складає 15 %, річна ставка інвестиційного доходу – 4%.

Задача 2.6

Розрахувати одночасну та річну тарифну ставку за договором страхування людини на дожиття у віці 20 років. Данні для розрахунку задачі за варіантами дивиться у таблиці 2.1. Варіант визначається за останньою цифрою номеру у списку академічної групи.

Таблиця 2.1

Варіанти завдань									
Термін страхування, років									
варіант									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
5	10	15	20	25	30	35	40	12	22

Контрольні питання

1. Перелічить особливості сфері страхування життя.
2. Розкрити сутність змішаного страхування життя.
3. Які переваги надає страхувальникам страхування додаткової пенсії?
4. Яким чином у сфері страхування життя використовуються таблиці смертності?
5. У чому полягає зміст реформи системи пенсійного забезпечення в Україні?
6. Чим страхування дітей та весільне страхування відрізняються від змішаного страхування життя?
7. На яких умовах реалізується послуга змішаного страхування життя?
8. Які особливості властиві весільному страхуванню?
9. Які особливості властиві страхуванню дітей?

Тема 3. Страхування від нещасних випадків

Тести для поточного контролю знань

1. До якої галузі страхування відносять страхування від нещасних випадків :

- а) майнове страхування;
- б) особисте страхування;
- в) страхування відповідальності;
- г) правильної відповіді не має.

2. При укладанні договорів страхування від нещасних випадків враховують наступні фактори:

- а) професія та умови роботи;
- б) сімейний стан;
- в) хобі;
- г) вірні усі відповіді.

3. При страхуванні від нещасних випадків обов'язковим видом є:

- а) колективне страхування від нещасних випадків на виробництві;
- б) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті;

- в) страхування школярів від нещасних випадків;
- г) страхування від нещасних випадків громадян, що виїжджають за кордон.

4. За умов обов'язкового особистого страхування від нещасного випадку на транспорті страховими випадками є:

- а) загибель або смерть застрахованого внаслідок нещасного випадку на транспорті;
- б) втрата особистого майна внаслідок нещасного випадку на транспорті;
- в) загибель або смерть застрахованого з будь яких причин під час проїзду на транспорті ;
- г) усі відповіді вірні.

5. Чи потрібна письмова згода застрахованої особи при укладанні договору страхування третіх осіб від нещасних випадків:

- а) так, потрібна завжди;
- б) так, крім страхування дітей у віці до 16 років;
- в) ні, не потрібна;
- г) вірної відповіді не має.

6. Який термін дії договору страхування від нещасних випадків встановлюється за згодою сторін:

- а) термін необмежений;
- б) від одного до дванадцяти місяців;
- в) від одного до трьох років;
- г) вірної відповіді не має.

7. За умов обов'язкового особистого страхування від нещасного випадку на транспорті розмір страхової суми для кожного застрахованого становить :

- а) 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- б) 6000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- в) 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- г) за домовленістю сторін.

8. За умов колективного страхування від нещасних випадків страхувальником може бути:

- а) дієздатний громадянин;
- б) юридична особа;
- в) вірні усі відповіді;
- г) вірної відповіді не має.

9. У разі одержання застрахованим травми внаслідок нещасного випадку на транспорті при встановленні йому інвалідності страховик виплачує наступні страхові суми:

- а) I групи – 100% страхової суми, II – 75% страхової суми, III – 50% страхової суми;
- б) I групи – 90% страхової суми, II – 75% страхової суми, III – 50% страхової суми;
- в) I групи – 90% страхової суми, II – 80% страхової суми, III – 50% страхової суми.

10. *Обов'язкове страхування від нещасних випадків на транспорті не поширюється на пасажирів:*

- а) залізничного транспорту;
- б) автомобільного і електротранспорту міжміського сполучення;
- в) автомобільного і електротранспорту на міських маршрутах;
- г) внутрішнього водного.

Задача 4.1

Внаслідок нещасного випадку потерпілому встановлено стійку втрату працездатності 60% та III групи інвалідності. За договором страхування від нещасного випадку страхова сума становить 30000 грн. Розрахувати розмір страхових виплат за таких умов.

Задача 4.2

Внаслідок нещасного випадку на залізниці потерпілий знаходився на лікарняному 10 днів. Проїзд коштував 450 грн. Розрахувати розмір страхових платежів та страхових виплат.

Задача 4.3

Громадянин Тополя В.В. придбав квиток на потяг вартістю 586 грн. Під час поїздки стався нещасний випадок, внаслідок якого пасажир втратив валізу вартістю 1200 грн. і отримав травму. Внаслідок травми йому медико-соціальної експертною комісією (МСЕК) встановлено III групи інвалідності.

Розрахувати розмір страхового платежу, що увійшов до вартості білету та розмір страхових виплат.

Задача 4.4

Громадянка Саєнко О.М. працюючи в офісі великої компанії отримала травму внаслідок нещасного випадку на робочому місці. Усі працівники компанії були застраховані від нещасного випадку у період перебування на роботі, на 10000 грн. кожний. Саєнко О.М. перебувала на лікарняному 21 робочий день.

Розрахувати розмір страхових внесків за цим видом страхування враховуючи тарифи зі страхування від нещасного випадку (таблиця 4.1) та розмір страхових виплат Саєнко О.М.

Задача 4.5

Будівельник Мухов П.П. отримав травму внаслідок нещасного випадку на робочому місці. Усі працівники компанії були застраховані від нещасного випадку у період перебування на роботі, на 12000 грн. кожний. Мухов П.П. перебував на лікарняному 4 місяця, після чого прошов медико-соціальної експертну комісію, яка визначила стійку втрату непрацездатності і встановила III групи інвалідності.

Розрахувати розмір страхових внесків за цим видом страхування враховуючи тарифи зі страхування від нещасного випадку (Додаток Б, таблиця Б.2) та розмір страхових виплат Мухову П.П.

Задача 4.6

Водій Потапенко О.О. по дорозі на роботу отримав травму, що призвела до встановлення МСЕК йому II групи інвалідності. Усі працівники фірми, в якій він працював мали страховку від нещасного випадку у період перебування на роботі, 1 година в дорозі до місця роботи, 1 година в дорозі з місця роботи. Кожний працівник був застрахований на 20000 грн.

Розрахувати розмір страхових внесків за цим видом страхування враховуючи тарифи зі страхування від нещасного випадку (Додаток Б, таблиця Б.2) та розмір страхових виплат за цим випадком.

Таблиця 4.1

Тарифи зі страхування від нещасних випадків
(% від страхової суми на рік)

Група ризику професії	Термін дії страхового захисту		
	24 год. на добу	У період перебування на роботі, 1 год. в дорозі до місця роботи, 1 год. в дорозі з місця роботи	У період перебування на роботі
1	0,52	0,45	0,39
2	0,65	0,59	0,52
3	1,04	0,98	0,91
4	1,56	1,5	1,43

Контрольні питання

1. Дайте визначення нещасного випадку.
2. На яких умовах страхуються пасажирів від нещасних випадків на транспорті?
3. Які критерії відбору ризику використовуються страховими компаніями при укладанні договору страхування від нещасного випадку?
4. Які можливі наслідки нещасного випадку для страхувальника?
5. Перелічить обов'язкові види страхування від нещасних випадків.
6. Які дії повинен виконати страхувальник при настанні події, визначеної договором добровільного страхування від нещасних випадків?
7. Які фактори впливають на розмір страхових платежів за умов страхування від нещасних випадків?

Тема 4. Медичне страхування

План семінарського заняття

1. Умови медичного страхування осіб, що від'їжджають за кордон.
2. Практика здійснення медичного страхування.
3. Концептуальні засади розвитку медичного страхування в Україні
4. Оцінка медичного страхування в Харківському регіоні.

Тести для поточного контролю знань

1. До якої галузі страхування відносять медичне страхування?

- а) майнове страхування;
- б) особисте страхування;
- в) страхування відповідальності;
- г) страхування життя.

2. Залежно від способу фінансування виділяють такі системи медичного страхування:

- а) бюджетне, соціальне, приватне;
- б) колективне, індивідуальне;
- в) приватне, акціонерне, приватне;
- г) добровільне, обов'язкове.

3. При якому виді медичного страхування застосовується принцип солідарності?

- а) обов'язкове медичне страхування;
- б) соціальне медичне страхування;
- в) добровільне медичне страхування;
- г) перелічені в п. п. а, б.

4. Страхування на випадок втрати здоров'я з будь якої причини у зв'язку з хворобою та нещасним випадком це:

- а) медичне страхування;
- б) страхування від нещасних випадків;
- в) страхування життя;
- г) вірної відповіді не має.

5. Який документ видає страховик страхувальникові при обов'язковому медичному страхуванні?

- а) страховий поліс;
- б) довідка про стан здоров'я;
- в) страховий договір;
- г) направлення на лікування.

6. Страхові внески, які сплачуються страхувальником згідно з договором добровільного медичного страхування залежить від:

- а) фінансових можливостей страхувальника;
- б) програми медичного страхування;
- в) стану здоров'я застрахованої особи;
- г) вірні усі відповіді.

7. Хто виступає страхувальником при обов'язковому медичному страхуванні для непрацюючого населення?

- а) медичні організації;
- б) підприємства;
- в) спеціалізовані біржі;
- г) держава.

8. Асистанська компанія – це

- а) програма медичного страхування;

- б) організація, яка на професійному рівні здійснює цілодобову координацію надання допомоги застрахованим особам та контролює процес витрат для страхових компаній;
- в) сума накопичення страхових платежів за мінусом витрат на ведення справи, що повертається страхувальникові у випадку дострокового припинення договору страхування;
- г) вірної відповіді не має.

9. Страховим випадком за умовами медичного страхування є:

- а) нещасний випадок;
- б) будь-яке захворювання;
- в) звернення застрахованого до медичної установи зі скаргами на здоров'я;
- г) вірні усі відповіді.

10. Суб'єктами добровільного медичного страхування є:

- а) страхувальники;
- б) страхові компанії;
- в) медичні заклади;
- г) вірні усі відповіді.

Контрольні питання

1. Перелічіть основні системи організації охорони здоров'я та дайте їм характеристику.
2. Проаналізуйте зарубіжний досвід існуючих систем фінансування охорони здоров'я та порівняйте з системою фінансування охорони здоров'я в Україні.
3. Які Ви знаєте категорії страхового захисту осіб, що від'їжджають за кордон?
4. Що таке асистування та які завдання виконують асистанські компанії?
5. Дайте характеристику основним умовам добровільного медичного страхування.
6. Дайте характеристику програм добровільного медичного страхування деяких українських страхових компаній.

Розділ 2. Страхові послуги з майнового страхування та страхування відповідальності

Тема 5. Страхування майна та відповідальності підприємств і громадян

Тести для поточного контролю знань

1. На якій території рухоме майно знаходиться під страховим захистом:

- а) на усій території України;
- б) на території, вказаній у договорі страхування;
- в) вірні усі відповіді.
- г) вірної відповіді не має.

2. За умовами майнового страхування не відшкодовуються збитки:

- а) груба недбалість чи намір страхувальника;
- б) знищення або пошкодження майна внаслідок пожежі, удару блискавки;
- в) знищення або пошкодження майна внаслідок землетрусу, виверження вулкану, гірського обвалу, цунамі, бурі, урагану;
- г) вірної відповіді не має.

3. Вибіркове страхування майна суб'єктів підприємницької діяльності означає, що:

- а) страхувальник може застрахувати визначені одиниці майнових об'єктів;
- б) страховик може обирати одиниці майнових об'єктів, що приймає на страхування;
- в) страховик може обирати за якими застрахованими об'єктами виплачувати страхове відшкодування;
- г) страхувальник може обирати за якими застрахованими об'єктами виплачувати страхове відшкодування.

4. Не приймаються на страхування наступні об'єкти:

- а) майно, отримане за договором лізингу, оренди;
- б) грошові знаки;
- в) майно, придбане у кредит;
- г) об'єкти у стадії незавершеного виробництва.

5. За умовами майнового страхування на страхування приймаються наступні об'єкти:

- а) бухгалтерська документація;
- б) грошові знаки;
- в) комп'ютерні носії інформації;
- г) майно, придбане у кредит.

6. Сутність системи страхування за пропорційною відповідальністю полягає у тому, що:

- а) страхове відшкодування виплачується як частка від збитків, яка дорівнює відношенню страхової суми до страхової оцінки;
- б) страхове відшкодування виплачується у розмірі реальних збитків;
- в) страхове відшкодування пропорційне сумі страхових платежів, що були внесені на момент страхового випадку;
- г) вірної відповіді не має.

7. Суброгація – це:

- а) діяльність страховика чи страхового посередника щодо залучення клієнтів і укладення нових договорів страхування;
- б) передання страхувальником страховикові права на стягнення заподіяної шкоди з третіх (винних) осіб у межах виплаченої суми;0
- в) документ, що потверджує право страховика на проведення конкретних видів страхування;
- г) сума, на яку укладається договір особистого страхування.

8. Чи зберігає чинність договір страхування майна, за яким виплачено страхове відшкодування?

- а) так, в розмірі різниці між страховою сумою, обумовленою договором, і сумою виплаченого страхового відшкодування;
- б) ні, договір втрачає чинність;
- в) ні, чинність договору зупиняється, якщо страхове відшкодування виплачено в розмірі повної страхової суми;
- г) перелічені в п. п. а, в.

9. Франшиза може бути:

- а) умовна та безумовна;
- б) перша та друга;
- в) інтегральна та ексцедентна;
- г) правильні відповіді а, в.

10. Частина тарифу, яка призначена для покриття витрат на проведення страхування, називається:

- а) брутто-тариф;
- б) нетто-тариф;
- в) навантаження;
- г) тарифна ставка.

11. Які з перелічених страхових ризиків користуються найбільшим попитом при страхуванні майна?

- а) пожежа;
- б) крадіжка;
- в) землетрус;
- г) повінь.

12. За наявності кількох страхових полісів зі страхування одного й того самого об'єкта виплат відшкодування в повному обсязі:

- а) не відбувається;
- б) відбувається тільки з особистого страхування;
- в) відбувається тільки зі страхування відповідальності;
- г) вірної відповіді не має.

13. Яка з видів відповідальності не страхується?

- а) відповідальність товаровиробника за якість продукції;
- б) відповідальність за договором;
- в) моральна відповідальність;
- г) професійна відповідальність.

14. Страхування будівель здійснюється за системою відшкодування:

- а) першого ризику;
- б) пропорційної відповідальності;
- в) граничної відповідальності;
- г) дійсної вартості.

15. З терміном більше ніж на 1 рік може бути укладено страховий договір?

- а) зі страхування життя;
- б) зі страхування майна громадян;

- в) з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів;
- г) з особистого страхування від нещасного випадку на транспорті.

16. Хто має право звертатися до страховика з вимогою про виплату страхового відшкодування при договорі страхування відповідальності власника?

- а) як страхувальник (водій) транспортного засобу, так і потерпілий;
- б) тільки водій транспортного засобу;
- в) тільки судовий виконавець;
- г) тільки потерпілий.

17. Який із зазначених видів страхування є обов'язковим:

- а) змішане страхування життя;
- б) страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів;
- в) страхування будівель, що належать громадянам;
- г) страхування майна підприємств.

18. Сума, яку повинен виплатити страховик за майновим страхуванням та страхуванням відповідальності з настанням страхових випадків для покриття збитків має назву:

- а) страхова відповідальність;
- б) страхова сума;
- в) страхове відшкодування;
- г) страхова премія.

19. Який із зазначених видів страхування є добровільним:

- а) страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень у державних сільськогосподарських підприємствах;
- б) страхування будівель, що належать громадянам;
- в) страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів;
- г) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

20. За умовами комбінованого страхування рухомого та нерухомого майна фізичних осіб на страхування приймаються наступні об'єкти:

- а) предмети інтер'єру та меблі;
- б) цінні папери;
- в) приміщення (будинки, квартири);
- г) об'єкти незавершеного будівництва.

Задача 5.1

Розрахувати прибуток підприємця при створенні власного резерву коштів та при зверненні до послуг страхової компанії в разі наміру фірми зайнятись виїзною торгівлею.

Вихідні дані:

- капітал фірми 1200 тис. грн.;
- придбання автомобіля вартістю 200 тис. грн.;

- 340 тис. грн. спрямовуються на закупівлю товару та власного резерву;
- середньоденний прибуток 1500 грн. протягом 250 днів;
- вартість страхового захисту автомобіля становить 8 % страхової суми.

Задача 5.2

Розрахувати виплати трьох страхових компаній по контрибуції за викрадений автомобіль вартістю 82000 грн., який вони застрахували в свій час на суми відповідно: 65000 грн.; 80000 грн.; 82000 грн.; франшиза стосовно викрадення у двох страховиків була безумовною в розмірі 5 %, у третього – умовною, в розмірі 8 %.

Задача 5.3

Майно підприємства загальною вартістю 200 млн. грн. застраховане на 100 млн. грн. Через пожежу знищено майна на 80 млн. грн. Розрахувати: яку суму страхового відшкодування отримає страхувальник. Назвати документи, які потрібні для проведення виплат по цій події.

Задача 5.4

Підприємець застрахував своє майно строком на 1 рік від крадіжки зі зломом на суму 200000 грн. зі ставкою тарифу 0,3% страхової суми. За договором страхування передбачена франшиза «вільно від 1%». Фактично шкода склала 6000 грн.

Розрахувати розмір страхового платежу та розмір страхового відшкодування.

Задача 5.5

Пожежею знищено склад, а також транспортні засоби та обладнання, що знаходилися в ньому. Об'єкт був застрахований за системою пропорційної відповідальності на 70%. Балансова вартість об'єкта складає 650000 грн. Вартість залишків складає 40000 грн., витрати на ремонт і відновлення – 2000 грн.

Визначити шкоду від страхового випадку та розмір страхового відшкодування.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Розміри індивідуальних страхових платежів (внесків, премій) встановлюються страховиками самостійно, шляхом добутку базового страхового платежу (180 грн.) та коригуючих коефіцієнтів, визначених відповідно до діючого законодавства – Розпорядження Держфінпослуг від 9.07.2010 № [566](#) (у редакції розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 09.04.2019 №[538](#)):

Стр. плат. = Баз. пл. x K1 x K2 x K3 x K4 x K5 x K6 x K7 x K8 x БМ ,

де Стр. плат.- розмір страхового платежу за даним видом страхування;

Баз. пл. – базовий страховий платіж (180,0 грн.);
 К1 – коефіцієнт, що враховує тип транспортного засобу;
 К2 – коефіцієнт, що враховує місце реєстрації (проживання) власника транспортного засобу (фізичної особи) або місцезнаходження юридичної особи;
 К3 – коефіцієнт, що враховує сферу використання транспортного засобу;
 К4 – коефіцієнт, що враховує власника транспортного засобу;
 К5 – коефіцієнт, що враховує період використання транспортного засобу;
 К6 – коефіцієнт, що враховує показники збитковості/прибутковості діяльності страховика з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
 К7 – коефіцієнт, що враховує строк дії договору страхування;
 К8 – коефіцієнт, що враховує спосіб укладання договору страхування;
 БМ – коефіцієнт бонус-малус

Задача 5.6

Фізична особа має автомобіль і бажає застрахувати цивільно-правову відповідальність власника наземного транспортного засобу на 1 рік (електронний договір). Розрахувати розмір страхових платежів за таких умов: тип ТЗ легковий автомобіль 2000 см.куб.; територія переважного використання ТЗ м. Харків; К6 – 1,4; бонус-малус – 1,4.

Задача 5.7

Громадянин мав договір про охорону квартири за допомогою сигналізації на суму 50000 грн., та другий загальний договір страхування майна на суму 30000 грн. Під час дії обох договорів було здійснено крадіжку і викрадено майна на суму 25000 грн., у т.ч. ювелірних виробів на суму 15000 грн. Відділ внутрішніх справ сплатив громадянину згідно з договором 8000 грн.

Страхова компанія згідно з переліком викраденого майна, що був складений громадянином та підтверджений міліцією, обчислила шкоду в 10000 грн., оскільки ювелірні вироби не були застраховані за спеціальним договором.

Розрахувати розмір страхового відшкодування.

Задача 5.8

Під час пожежі у квартирі було знищено: грошей готівкою 22000 грн., акції загальною вартістю 5000 грн., меблі вартістю 10000 грн. Вартість ремонту та відновлення квартири складає 60000 грн. Майно було застраховано на 100000 грн. за системою пропорційної відповідальності. Межа відповідальності страховика становить 85%.

Розрахувати збитки страхувальника та розмір страхового відшкодування.

Задача 5.9

Громадянин застрахував своє майно на 100000 грн. за системою пропорційної відповідальності з межею відповідальності страховика 70%.

Під час пожежі у будинку було знищено: акції загальною вартістю 5000 грн., меблі вартістю 10000 грн., комп'ютер, залишкова вартість якого становить 6000 грн., предмети релігійного культу вартістю 2500 грн. Громадянин мав загальний договір майнового страхування та спеціальний договір, за яким було застраховано комп'ютер та побутова техніка. Вартість ремонту та відновлення будинку складає 25000 грн.

Розрахувати збитки страхувальника та розмір страхового відшкодування.

Задача 5.10

Громадянин має автомобіль з об'ємом двигуна 3000 куб. см і бажає застрахувати цивільно-правову відповідальність власника наземного транспортного засобу строком на 6 місяців. Розрахувати розмір страхових платежів за наступних умов. Легковий автомобіль використовується у місті Житомир. При розрахунках використовувати дані додатку 1, а базовий страховий платіж прийняти у розмірі 180,0 грн.

Задача 5.11

Громадянин має автомобіль з об'ємом двигуна 1500 куб. см і бажає застрахувати цивільно-правову відповідальність власника наземного транспортного засобу строком на 3 місяці. Розрахувати розмір страхових платежів за наступних умов. Автомобіль використовується у місті з населенням 50 тис. чоловік. Водій, відповідальність якого страхується, має водійський стаж 10 роки. У страхувальника протягом попереднього року був доведений у судовому порядку випадок, що був підставою для пред'явлення регресного позову. При розрахунках використовувати дані додатку 1, а базовий страховий платіж прийняти у розмірі 180,0 грн.

Контрольні питання

1. Дайте визначення підприємницькому ризику.
2. Перелічіть види страхування майна юридичних осіб.
3. Яке майно підприємств не приймається на страхування і чому?
4. Дайте визначення страхової оцінки і поясніть як вона визначається для різних видів майна.
5. У чому полягає сутність системи пропорційної відповідальності і з якою метою її використовують страхові компанії?
6. Які події є страховими випадками за умов страхування майна підприємства?
7. Від чого залежить розмір страхового тарифу за умов страхування майна юридичної особи?
8. На яких умовах виплачується страхове відшкодування?
9. Перелічіть права і обов'язки страховика та страхувальника в період дії договору страхування.

10. За яких умов договір страхування майна юридичних осіб припиняє свою дію?
11. Розкрити зміст комбінованого страхування рухомого та нерухомого майна громадян.
12. Які системи страхового забезпечення використовуються при укладанні договору страхування майна громадян?
13. Які види майна, що належить фізичним особам, не приймають на страхування страховики?
14. Які існують у договорі страхування майна громадян обмеження щодо виплати страхового відшкодування?
15. Які фактори обумовлюють використання різних тарифних ставок при майновому страхуванні?
16. Чим обумовлена необхідність запровадження обов'язкового страхування відповідальності власників собак?
17. Хто є страхувальником за умов обов'язкового страхування відповідальності власників зброї перед третіми особами?
18. Яким чином страхування відповідальності захищає фінансовий стан страхувальника?
19. Поясніть критерії розмежування страхових сум, що вказуються в договорі обов'язкового страхування відповідальності власників зброї?
20. Який розмір страхових тарифів та порядок внесення страхового платежу за умов обов'язкового страхування відповідальності власників собак?

Тема 6. Сільськогосподарське страхування

Тести для поточного контролю знань

1. Який врожай не підлягає обов'язковому сільськогосподарському страхуванню?

- а) природні сінокоси;
- б) багаторічні насадження плодоносного віку, поза зоною офіційного землевпорядкування;
- в) сільськогосподарські культури, що посіяні на зелене добриво;
- г) вірні усі відповіді.

2. Об'єктом обов'язкового страхування є:

- а) врожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державних сільськогосподарських підприємств, зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарських підприємств усіх форм власності;
- б) врожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, зернових культур і цукрових буряків державних сільськогосподарських підприємств;
- в) врожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарських підприємств усіх форм власності;
- г) вірної відповіді не має.

3. За умовами обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур страхова оцінка врожаю визначається:

- а) шляхом множення середньої врожайності з 1 га за останні п'ять років на ціну 1 ц продукції;
- б) шляхом множення середньої врожайності з 1 га за останні п'ять років на ціну 1 ц продукції, та на фактичну площу, з якої збиратиметься врожай;
- в) шляхом множення середньої врожайності з 1 га за останні десять років на ціну 1 ц продукції, та на фактичну площу, з якої збиратиметься врожай;
- г) вірної відповіді не має.

4. За умовами обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур страхова сума повинна встановлюватися з такими обмеженнями:

- а) не може перевищувати 50% розрахункової оцінки врожаю;
- б) повинна бути не менш 90% розрахункової оцінки врожаю;
- в) повинна бути не менш 50% розрахункової оцінки врожаю;
- г) не може перевищувати 70% розрахункової оцінки врожаю.

5. Обов'язковому страхуванню не підлягають наступні види тварин:

- а) зоопаркові тварини віком від 1 року;
- б) велика рогата худоба;
- в) племінні тварини, що мають генетичну цінність і можуть використовуватися в селекційному процесі;
- г) вірні усі відповіді.

6. За умовами добровільного страхування тварин на страхування не приймаються:

- а) бджолосім'ї;
- б) декоративні та екзотичні птахи та тварини;
- в) птиця яйценосних порід віком до 5 місяців;
- г) велика рогата худоба.

7. Страхова сума обов'язкового страхування тварин визначається:

- а) за балансовою вартістю;
- б) за ринковою вартістю;
- в) за балансовою вартістю, але не повинна перевищувати ринкової вартості;
- г) за вартістю, що страхувальник вказав у заяві.

8. Договором обов'язкового страхування тварин передбачається франшиза в розмірі:

- а) 30%;
- б) 5%;
- в) 10%
- г) 15%.

9. Страхове покриття за обов'язковим страхуванням врожаю сільськогосподарських культур становить:

- а) 50% збитку;
- б) 70% збитку;
- в) 80 % збитку

г) 100% збитку;

10. Чи враховується франшиза при розрахунку страхової премії з добровільного страхування тварин?

а) так, завжди;

б) ні, ніколи;

в) за бажанням страхувальника;

г) вірної відповіді не має.

Методичні рекомендації до розв'язання задач

Середньорічна врожайність озимої пшениці за останні п'ять років становила 32ц/га. Погоджена зі страховиком ціна центнера основної продукції – 28 грн. Площа врожаю 310 га. Страховий тариф зі страхування озимої пшениці для господарств області визначений страховою компанією у розмірі 10% від страхової суми.

Умова: оскільки відповідне поле практичне не може бути затоплене, господарство просить виключити зі страхових ризиків повінь, вимокання, сель і відповідно скоригувати страхові платежі. Враховуючи специфіку природних умов і склад ризиків у господарстві, страховик надає страхувальнику знижувальний коефіцієнт до базової ставки - 25%. Частка фактично сплачених страхових платежів серед усіх нарахованих, термін сплати яких минув - 70,1%. В договорі є запис про безумовну франшизу в розмірі 8 % від страхової суми.

Розв'язання.

1) Визначимо вартість врожаю = середня врожайність · ціна за 1 ц · площа посівів = $32 \times 28 \times 310 = 277760$ грн.

2) Страхова сума = вартість врожаю · страхове покриття = $277760 \cdot 70\%$
= 194432 грн.

3) Страховий платіж = Страхова сума · страховий тариф – знижка
Страховий платіж = $194432 \times 0,1 - (194432 \times 0,1 \times 0,25) = 14582,4$ грн.
Загинув весь врожай.

4) Вартість утраченого врожаю озимої пшениці з усієї площі = 277760 грн.

5) Сума збитків на застрахованій площі з урахуванням коефіцієнту фактичної сплати страхових платежів дорівнює $277760 \times 0,701 = 194709,7$ грн.

б) Страхове відшкодування = збиток · страхове покриття – франшиза безумовна
Страхове відшкодування = $194709,7 \times 0,7 - 194432 \times 0,08 = 120742,23$ грн.

Сума нарахованих страхових платежів за озимою пшеницею досягне 14582,4 грн. Якщо у страхувальника загине весь врожай, сума страхового відшкодування, що має бути перерахована страхувальникові складе 120742,23 грн.

Задача 6.1

Розрахувати страхові платежі та виплати страховою відшкодування при страхуванні врожаю озимої пшениці на площі 300 га. Оскільки відповідне поле практично не може бути затоплене, господарство просить виключити зі страхових ризиків повінь, вимокання, сель і відповідно скоригувати страхові платежі.

- середньорічна врожайність озимої пшениці за останні 5 років
- становить 32 ц/га;
- закупівельна ціна центнера основної продукції – 40 грн.;
- страховий тариф за всіма ризиками дорівнює 10 % від страхової суми;
- знижувальний коефіцієнт до базової ставки дорівнює 25 %;
- на день загибелі врожаю частка фактично сплачених страхових платежів дорівнює 70,1 %;
- франшиза безумовна – 5 %.

Задача 6.2

При розгляді справи про відшкодування збитків (дані задачі 6.1) виявлено, що фактична площа посівів озимої пшениці до страхового випадку становила 320 га, через морози повністю загинули посіви озимої пшениці на площі 70 га і пошкоджені на 90 га. На площі, що звільнилася через повністю загиблі посіви, господарство висіяло цукрові буряки, а на частково пошкодженій – підсіяло ярові культури з метою використати продукцію на зелені корми. У поточному році отримано урожай пшениці 3552 ц., цукрових буряків 25400 ц., зелених кормів 8200 ц. Закупівельна ціна одного центнера буряків – 50 грн.; зелених кормів – 10 грн.

Вирахувати суму збитку, котру страхових має відшкодувати і перерахувати господарству.

Задача 6.3

Розрахувати страхове відшкодування:

- а) дійсна вартість готового будинку 32000 грн, страхова сума 20000 грн., вартість відновлювальних робіт з урахуванням зносу 14000 грн.;
- б) вартість чотирьох нутрій і страхова сума становлять 80 грн. Після укладення договору страхувальник купує ще одну нутрію. Через хворобу одна нутрія загинула;
- в) у результаті пожежі знищено телевізор. Вартість нового – 1500 грн. Знос на день лиха становить 18 %;
- г) пошкоджено килимове покриття, вартість нового – 550 грн., знос на день страхування – 5 %. Знищення килимового покриття внаслідок страхового випадку 10 %;
- д) пошкоджено холодильник. Вартість нового 1700 грн. Знос на день страхування 15 %. Вартість ремонту холодильника 150 грн.

Задача 6.4

Корову, що застрахована на 2200 грн., змушено прирізати за вказівкою ветфельдшера в зв'язку із захворюванням. М'ясо в кількості 160 кг визначено придатним до вживання та повністю продано страхувальником

підприємству громадського харчування по 15 грн. за 1кг. Визначити розмір страхового відшкодування.

Задача 6.5

Визначити збиток та відшкодування. Від пожежі загинули та були пошкоджені запаси пшениці. За даними обліку в господарстві під час пожежі було 1800 ц пшениці. Після пожежі непошкодженого зерна залишилось 1100 ц, а пошкодженого – 240 ц, яке оцінили на 30 %. Оптова ціна 1 ц пшениці - 30 грн.

Задача 6.6

Фізична особа застрахувала корову, що утримується на подвір'ї, від ризику інфекційного захворювання за системою „першого ризику”. Страхова оцінка становила 2000 грн, страхова сума – 1500 грн. В наслідок страхового випадку тварина загинула. Розрахуйте страхове відшкодування.

Задача 6.7

Розрахувати збиток страхувальника та суму страхового відшкодування. Врожай пшениці застрахований за системою кінцевої відповідальності, виходячи із середньої врожайності за 5 років – 28ц з 1 га, на умовах виплати страхового відшкодування в розмірі 70% заподіяного збитку за неодержаний врожай. Фактичний врожай пшениці склав 25,6 ц з 1 га. Закупівельна ціна – 40 грн. за 1 ц.

Задача 6.8

Бурею пошкоджено помідори на площі 60 га. Середньорічна врожайність з 1 га склала 190 ц. Встановлена закупівельна ціна на період масової реалізації – 75 грн. за 1 ц. В поточному році господарство зібрало 7800 ц. помідорів.

Визначити шкоду та відшкодування від недобору врожаю в сільськогосподарському акціонерному товаристві.

Контрольні питання

1. Чим обумовлена потреба в обов'язковому страхуванні деяких видів майна сільськогосподарських підприємств? Які це види майна?
2. Чим спричинена необхідність в страховому захисті майна сільськогосподарських підприємств?
3. Яким чином розраховуються збитки за обов'язковим страхуванням врожаю?
4. За яких умов страхове відшкодування може бути не виплачено страхувальникові?
5. Проаналізуйте умови добровільного та обов'язкового страхування врожаю, вкажіть загальні риси та відмінності.
6. Які системи страхового відшкодування використовуються у добровільному страхуванні майна сільськогосподарських підприємств?

7. Перелічить основні умови обов'язкового страхування сільськогосподарських тварин.
8. Які тварини є об'єктом обов'язкового страхування? Чим спричинена необхідність впровадження такого виду страхування?
9. На випадок яких небезпек укладається договір добровільного страхування майна сільськогосподарських підприємств?
10. Розкрийте особливості розрахунку страхових сум за кожним окремим видом майна сільськогосподарського підприємства за умов добровільного страхування.

Тема 7. Страхування технічних ризиків

Тести для поточного контролю знань

1. При страхуванні технічних ризиків розрізняють такі види страхування:

- а) страхування будівельного підприємства від усіх ризиків;
- б) страхування майна підприємця;
- в) страхування всіх монтажних ризиків;
- г) страхування електронних пристроїв.

2. Страхувальниками монтажних ризиків можуть бути:

- а) виробник чи постачальник монтажного об'єкта;
- б) власник монтажного об'єкта;
- в) кредитор;
- г) всі сторони, для яких монтаж об'єкта пов'язаний з ризиком.

3. Страхова сума за умов страхування монтажного обладнання визначається:

- а) на рівні вартості, визначеної проектно-кошторисною документацією;
- б) на рівні відновної вартості;
- в) на рівні дійсної вартості;
- г) вірної відповіді не має.

4. Страхова сума за умов страхування монтажу визначається:

- а) на рівні вартості, визначеної проектно-кошторисною документацією;
- б) на рівні відновної вартості;
- в) на рівні дійсної вартості;
- г) вірної відповіді не має.

5. Страховими ризиками при страхуванні машин є:

- а) коротке замикання, перенапруження;
- б) буря, мороз;
- в) затоплення, повінь;
- г) вірні усі відповіді.

6. Страхова сума при страхуванні електронного обладнання визначається на підставі:

- а) балансової вартості;
- б) дійсної вартості;
- в) на рівні вартості, визначеної проектно-кошторисною документацією;

г) вірної відповіді не має.

7. Страхова сума при страхуванні машин визначається на підставі:

- а) балансової вартості;
- б) дійсної вартості;
- в) на рівні вартості, визначеної проектно-кошторисною документацією;
- г) вірної відповіді не має.

8. Страховими ризиками при страхуванні електронного обладнання є:

- а) помилки в конструкціях та розрахунках;
- б) спрацювання в процесі експлуатації, а також через корозію;
- в) витрати на виконання робіт з технічного обслуговування;
- г) вірні усі відповіді.

9. При страхуванні електронного обладнання збиток не відшкодовується за таких причин:

- а) град, мороз, буря;
- б) витрати на виконання робіт з технічного обслуговування;
- в) спрацювання в процесі експлуатації, а також через корозію;
- г) вірні усі відповіді.

10. Страховою сумою у страхуванні електронних пристроїв є:

- а) договірна вартість об'єкту;
- б) вартість відновлення об'єкту, що включає відновлювальну вартість, митний збір, а також витрати на монтаж та транспортування;
- в) вартість установок згідно з договором про постачання, включаючи витрати з перевезення, митний збір, інші збори та витрати з монтажу;
- г) вірної відповіді не має.

Контрольні питання

1. За яких причин набуває розвитку страхування технічних ризиків?
2. Які об'єкти охоплює страховий захист при укладанні договору страхування технічних ризиків?
3. Яким чином розраховується страхова сума та страховий тариф за умов страхування ризиків будівництва?
4. Розкрийте сутність страхування монтажних ризиків.
5. У чому полягає зміст страхування машин від поломки?
6. Дайте характеристику страхування електронного обладнання.
7. Дайте характеристику умов страхування будівельних ризиків.

Тема 8. Страхування фінансово-кредитних ризиків

План семінарського заняття

1. Страхування товарних кредитів.
2. Страхування інвестиційних кредитів.
3. Страхування споживчих кредитів.
4. Страхування засобів застави.
5. Страхування експортних кредитів.
6. Страхування кредитів довіри.

7. Розрахунок тарифів страхування кредитів.

Тести для поточного контролю знань

1. Хто в умовах делькредерної форми страхування кредитів відіграє роль страхувальника?

- а) позичальник;
- б) банк;
- в) гарант позичальника;
- г) вірні усі відповіді.

2. Які втрати враховуються при страхуванні прибутку?

- а) прибуток, не отриманий страхувальником;
- б) прибуток, не отриманий контрагентами страхувальника;
- в) витрати, які мають постійний характер;
- г) витрати, які мають змінний характер.

3. Найбільш подібні між собою:

- а) продаж за “факторингом” – продаж “на виплату”;
- б) продаж за “факторингом” – лізинг;
- в) продаж “на виплату” – лізинг;
- г) вірної відповіді не має.

4. За умов фінансового кредиту адекватно обслужити потреби сторін кредитної угоди можуть такі види страхування:

- а) страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту;
- б) страхування комерційних кредитів;
- в) страхування на випадок невиконання зобов'язань контрагентом
- г) страхування заставного майна.

5. За умов авансового кредиту адекватно обслужити потреби сторін кредитної угоди можуть такі види страхування:

- а) страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту і страхування кредитів (страхувальником виступає кредитор);
- б) страхування комерційних кредитів і страхування на випадок невиконання зобов'язань контрагентом;
- в) страхування виданих та прийнятих гарантій та страхування заставленого майна;
- г) вірної відповіді не має.

6. За умов товарного кредиту адекватно обслужити потреби сторін кредитної угоди можуть такі види страхування:

- а) страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту;
- б) страхування кредитів (страхувальником виступає кредитор);
- в) страхування на випадок невиконання зобов'язань контрагентом;
- г) страхування виданих та прийнятих гарантій.

7. За умов гарантованого кредиту адекватно обслужити потреби сторін кредитної угоди можуть такі види страхування:

- а) страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту;
- б) страхування кредитів (страхувальником виступає кредитор);

- в) страхування виданих та прийнятих гарантій;
- г) страхування на випадок невиконання зобов'язань контрагентом.

8. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб гарантує кожному вкладнику комерційного банку - учасника (тимчасового учасника) відшкодування коштів за вкладом, включаючи відсотки, в розмірі вкладу, але не більше ніж:

- а) 50000 грн;
- б) 100000 грн;
- в) 200000 грн;
- г) правильної відповіді не має.

9. До страхування фінансових ризиків не належать:

- а) страхування від утрат прибутку;
- б) страхування на випадок вимушеного простою обладнання;
- в) страхування біржових ризиків ;
- г) страхування інноваційних ризиків.

10. Кредитне страхування – це:

- а) комплекс страхових послуг, які забезпечують страховий захист майнових інтересів кредиторів, пов'язаних з існуванням ризику неповернення кредиту внаслідок неплатоспроможності позичальника;
- б) сукупність видів страхових послуг, що передбачають зобов'язання страховика здійснити страхову виплату в розмірі повної або часткової компенсації втрачених доходів (додаткових витрат) страхувальникові.
- в) комплекс заходів, які забезпечують захист вкладів від їх втрати власником унаслідок банкрутства комерційного банку;
- г) договір, за яким поручитель зобов'язується перед кредитором іншої особи відповідати за виконання нею свого зобов'язання в повному обсязі або в частині його.

Задача 8.1

Обчислити суму страхових платежів за добровільним страхуванням ризику непогашення кредитів, якщо перший позичальник отримав кредит на суму 150 млн грн. відсоток за кредит – 22% річних, термін користування кредитом під час дії договору – 8 місяців. Межа відповідальності страховика 85%, тарифна річна ставка 2,1%. Другий узяв кредит на суму 250 млн грн. на півтора роки. Відсоток за кредит – 28% річних. Межа відповідальності страховика 95%.

Задача 8.2

Кредит взято на суму 60 000 грн. Термін користування кредитом – 2 роки. Межа відповідальності страховика – 70 %. Тарифна річна ставка – 3,5%. Розрахувати суму страхових платежів зі страхування відповідальності позичальників за непогашений кредит.

Задача 8.3

Позичальник по закінченні терміну кредитування не повернув банку суму основного боргу та суму відсотків за користування кредитом. Сума

кредиту – 10 000 грн. Термін надання – 3 місяці. Відсоткова ставка – 33 % річних. Відповідальність страховика - 85 %. Визначити розмір шкоди та розмір страхового відшкодування.

Задача 8.4

Перший позичальник узяв кредит у сумі 15000 грн. під 25% річних. Термін користування кредитом за договором – 8 місяців. Межа відповідальності страховика – 85%. Тарифна річна ставка за договором страхування – 2,15 грн. зі 100 грн. страхової суми. Другий позичальник узяв кредит у сумі 25000 грн. на 1,5 роки під 24% річних. Межа відповідальності страховика – 80%. Річна тарифна ставка зі страхування – 2,4%.

Контрольні питання

1. Розкрийте економічний зміст страхування кредитних ризиків.
2. Проведіть класифікацію страхування кредитів.
3. Проведіть порівняльний аналіз різних компонентів системи депозитного страхування (СДС).
4. Яка різниця між делькредерним та гарантійним страхуванням?
5. Перелічіть особливості страхування кредитів довіри та дайте їм характеристику.
6. Які умови страхування фінансових кредитів?
7. Перелічіть особливості страхового захисту товарних та споживчих кредитів, дайте їм характеристику.
8. У чому полягає сутність страхового захисту виданих та прийнятих гарантій?
9. Дайте характеристику етапів формування в Україні системи страхового захисту вкладів фізичних осіб.
10. Які особливості властиві страхуванню від втрат прибутку?
11. Дайте визначення системи депозитного страхування та перелічіть ознаки, які використовують для її класифікації.

Тема 9. Транспортне страхування

Тести для поточного контролю знань

1. Об'єктами за договором страхування автомобілів можуть бути:

- а) престижні моделі іноземних автомобілів;
- б) причепа;
- в) тільки лобове скло автомобіля;
- г) недоодержані доходи внаслідок втрати автомобіля.

2. Вантаж, що перевозиться автомобілем, приймається на страхування в розмірі:

- а) заявленому страхувальником;
- б) ринкової вартості;
- в) прибутку, що очікує його власник;
- г) митної вартості.

3. На вірогідність настання яких страхових випадків впливають такі фактори, як стаж водія, пора року та доби, колір транспортного засобу?

- а) протиправні дії третіх осіб;
- б) крадіжку транспортного засобу;
- в) настання ДТП;
- г) стихійне лихо.

4. Страхування каско – це:

- а) страхування вантажів, багажу, що перевозяться транспортним засобом;
- б) страхування вартості засобів транспорту (суден, літаків, залізничних вагонів, автомобілів) без урахування вантажів;
- в) страхування частин транспортного засобу від крадіжки;
- г) вірної відповіді не має.

5. Страхування карго – це:

- а) страхування вантажів, багажу, що перевозяться транспортним засобом;
- б) страхування вартості засобів транспорту (суден, літаків, залізничних вагонів, автомобілів) без урахування вантажів;
- в) страхування частин транспортного засобу від крадіжки;
- г) вірної відповіді не має.

6. При страхуванні автотранспортних засобів не включаються до суми збитку:

- а) витрати на оплату ремонтних робіт за тарифами на дату настання страхового випадку;
- б) вартість робіт, що пов'язані з переобладнанням автотранспортного засобу, ремонтом або заміною окремих його частин, деталей і приладдя внаслідок їхнього зносу, технічного браку;
- в) витрати на ремонт згідно з кошторисом-розрахунком, який складено експертом страховика;
- г) перелічені в п. п. а, в.

7. При настанні страхового випадку у страхуванні авто каско відшкодуванню не підлягають:

- а) прямі збитки;
- б) втрачена вигода;
- в) витрати на оренду чи наймання транспортного засобу;
- г) вірної вартості не має.

8. З умов страхування вантажів страхові поліси за строком дії поділяють на:

- а) рейсові та на визначений періоді;
- б) годинні і річні;
- в) рейсові та на невизначений період;
- г) поодинокі та постійні.

9. Обов'язковий ліміт відповідальності страховика за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, за умов обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, становить:

- а) 150000 гривень на одного потерпілого;
- б) 200000 гривень на одного потерпілого;
- в) 260000 гривень на одного потерпілого;
- г) правильної відповіді не має.

10. Який із зазначених коефіцієнтів не використовується для розрахунку страхових платежів з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів:

- а) коефіцієнт, що враховує тип транспортного засобу;
- б) коефіцієнт, що враховує вартість транспортного засобу;
- в) коефіцієнт, що враховує місце реєстрації транспортного засобу;
- г) коефіцієнт, що враховує сферу використання транспортного засобу.

Задача 9.1

Підприємство має автобус і бажає застрахувати цивільно-правову відповідальність власника наземного транспортного засобу строком на 6 місяців. Розрахувати розмір страхових платежів за наступних умов. Автобус має 20 місць для сидіння, його використовують для перевезення пасажирів у місті з населенням 550 тис. чоловік. У страхувальника протягом попереднього року був доведений у судовому порядку випадок, що був підставою для пред'явлення регресного позову.

При розрахунках страхових платежів використовувати дані додатку 1, а базовий страховий платіж прийняти у розмірі 180,0 грн.

Задача 9.2

Підприємство має вантажний автомобіль вантажопідйомністю 3 тони і бажає застрахувати цивільно-правову відповідальність власника наземного транспортного засобу строком на 3 місяці. Розрахувати розмір страхових платежів за наступних умов. Автомобіль використовують для перевезення вантажів у місті Харкові. У страхувальника протягом попереднього року не було доведених у судовому порядку випадків, що були підставою для пред'явлення регресного позову або спроб страхового шахрайства.

При розрахунках страхових платежів використовувати дані додатку 1, а базовий страховий платіж прийняти у розмірі 180,0 грн.

Задача 9.3

Підприємство має автобус і бажає застрахувати цивільно-правову відповідальність власника наземного транспортного засобу строком на 3 місяця. Розрахувати розмір страхових платежів за наступних умов. Автобус має 18 місць для сидіння, його використовують для перевезення пасажирів у місті з населенням 100 тис. чоловік. У страхувальника протягом попереднього року був доведений у судовому порядку випадок, що був підставою для пред'явлення регресного позову.

При розрахунках страхових платежів використовувати дані додатку 1, а базовий страховий платіж прийняти у розмірі 180,0 грн.

Задача 9.4

08.01.2014 р. підприємство уклало зі страховою компанією договір страхування авто каско на суму 100 000 грн. Підприємство перерахувало страховий платіж на розрахунковий рахунок страхової компанії 09.01.2020 р. Кошти надійшли на рахунок страховика 10.01.2020 р. У цей же день автомобіль був викрадений. Розрахуйте розмір страхового відшкодування за умов безумовної франшизи 10% від страхової суми.

Задача 9.5

Підприємство уклало 01.06.2020 р. зі страховою компанією договір страхування авто каско на суму 125 000 грн. Підприємство перерахувало страховий платіж на розрахунковий рахунок страхової компанії 02.06.2020 р. Кошти надійшли на рахунок страховика 03.06.2020 р. Наступного дня автомобіль був викрадений. Розрахуйте розмір страхового відшкодування за умов безумовної франшизи 10% від страхової суми.

Задача 9.6

Підприємство уклало зі страховою компанією договір страхування авто каско на випадок дорожньо-транспортної пригоди та інших пошкоджень, що сталися в процесі руху. Страхова сума становить 150000 грн. Страховий тариф за цим видом ризику становить 3%. У результаті дорожньо-транспортної пригоди автомобіль було пошкоджено, вартість відновлення машини склала 56000 грн. Розрахуйте розмір страхових платежів та страхового відшкодування за умов безумовної франшизи 1% від страхової суми.

Задача 10.7

Підприємство уклало зі страховою компанією договір страхування авто каско на випадок угону та крадіжки. Страхова сума становить 120000 грн. Страховий тариф за цим видом ризику становить 3%. Автомобіль був викрадений, після повернення його власнику вартість заповдіяної автомобілю шкоди склала 25000 грн. Розрахуйте розмір страхових платежів та страхового відшкодування за умов франшизи «вільно від перших 10%».

Контрольні питання

1. Дайте визначення страхуванню каско.
2. Що є об'єктами та ризиками страхування авто каско?
3. Перелічить дії страхувальника при настанні страхового випадку.
4. Яким чином розраховується збиток у випадку знищення чи пошкодження автотранспортного засобу?
5. Які витрати за умов страхування авто каско страховик має право не відшкодувати?
6. Яка система страхового забезпечення використовується за договором страхування автотранспортного засобу?
7. Чим обумовлена необхідність впровадження в Україні обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів?

8. Опишіть схему взаємодії суб'єктів обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів при настанні страхового випадку.
9. Перелічіть основні завдання Моторного (транспортного) страхового бюро України.
10. З якою метою функціонує міжнародна система авто страхування «Зелена картка»?

Розділ 3. Соціальне страхування

Тема 10. Сутність, принципи, роль та розвиток соціального страхування

Тести для поточного контролю знань

1. Джерела формування грошових фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- а) страхові внески;
- б) кошти з бюджету;
- в) інші кошти;
- г) усі відповіді вірні.

2. Основними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування є:

- а) пенсійне страхування, медичне страхування, страхування на випадок безробіття;
- б) пенсійне страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання, страхування на випадок безробіття;
- в) пенсійне страхування, страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання, недержавне соціальне страхування;
- г) пенсійне страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, страхування на випадок безробіття, медичне страхування, недержавне соціальне страхування.

3. Основні складові соціального захисту населення в Україні:

- а) соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальне страхування;
- б) страховий стаж, страхові виплати, страховий випадок;
- в) страховий стаж, страховий ризик, страховий випадок;
- г) пенсійне страхування, від безробіття, тимчасової втрати працездатності та від нещасних випадків на виробництві.

4. Соціальне забезпечення – це:

- а) складова соціального страхування;
- б) кошти направлені підприємствам як компенсація недоотриманих доходів;
- в) захист громадян у разі настання страхових випадків;
- г) виплати малозабезпеченим сім'ям за рахунок коштів бюджетів.

5. Соціальна допомога – це:

- а) складова соціального страхування;

- б) кошти направлені підприємствам як компенсація недоотриманих доходів;
- в) захист громадян у разі настання страхових випадків;
- г) правильної відповіді немає.

6. Визначити поняття „соціальне страхування“:

- а) комбінація програми пенсійних заощаджень, програми страхування та програми перерозподілу національного доходу;
- б) система економічних відносин, за допомогою якої формуються та використовуються фонди грошових коштів для матеріального забезпечення непрацевдатних;
- в) комплекс законодавчо закріплених соціальних норм, що гарантує держава окремим верствам населення, а також за певних економічних умов – усім членам суспільства.
- г) система цивільних відносин з приводу захисту майнових інтересів громадян.

7. Страховий стаж – це...

- а) подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася та з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі;
- б) певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання;
- в) період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню та відбувається перерахування внесків на страхування.
- г) період, протягом якого особа отримує соціальні виплати.

8. До функцій соціального страхування як складової соціальної політики належать функції.

- а) компенсаційна і превенції;
- б) захисна і відтворювальна;
- в) перерозподільна і стабілізацій;
- г) контрольна і розподільна.

9. Організація соціального страхування базується на принципах:

- а) особистої відповідальності, добровільності, неприбутковості страхових операцій для страхувальника;
- б) солідарності, субсидування, обов'язковості;
- в) контрибуції, організаційного самоуправління, суброгації;
- г) державного регулювання.

10. Добрати до наступних понять правильні варіанти визначення:

- 1) страховий ризик; 2) страховий стаж; 3) страховий випадок.
- а) подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася та з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі;

- б) певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання;
- в) період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню та відбувається перерахування внесків на страхування.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність та місце соціального страхування у системі соціального захисту населення.
2. Розкрийте суспільно-економічну роль соціального страхування.
3. Які функції виконує соціальне страхування?
4. За якими принципами здійснюється соціальне страхування.
5. Етапи розвитку системи соціального страхування.

Тема 11. Державне регулювання соціального страхування та управління коштами соціального страхування

1. Державне регулювання – це...

- а) сукупність фінансових методів, форм та важелів управління фінансовими ресурсами, що призначені для матеріального забезпечення громадян у разі настання страхових випадків;
- б) важливий елемент управління соціальним страхуванням, формуванням та використанням коштів державних соціальних фондів;
- в) система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян;
- г) система економічних відносин, за допомогою якої формуються та використовуються фонди грошових коштів для матеріального забезпечення непрацездатних.

2. Фінансовий механізм регулювання соціального захисту – це...

- а) сукупність фінансових методів, форм та важелів управління фінансовими ресурсами, що призначені для матеріального забезпечення громадян у разі настання страхових випадків;
- б) важливий елемент управління соціальним страхуванням, формуванням та використанням коштів державних соціальних фондів;
- в) система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян;
- г) система економічних відносин, за допомогою якої формуються та використовуються фонди грошових коштів для матеріального забезпечення непрацездатних.

3. Джерелами фінансування соціальної сфери є:

- а) Державний бюджет та державні цільові фонди;
- б) страхові фонди та власні доходи організацій та установ соціальної сфери (самофінансування);
- в) місцеві бюджети;
- г) вірної відповіді немає.

4. Державні соціальні стандарти і нормативи формуються, встановлюються і затверджуються:

- а) науково-дослідними установами;
- б) Верховною Радою України;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) Пенсійним фондом України.

5. Прожитковий мінімум це -:

- а) показники необхідного споживання продуктів харчування непродовольчих товарів і послуг і забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами;
- б) вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості;
- в) норматив, що визначається на основі показників фактичного споживання або забезпеченості для всього населення чи його окремих соціально-демографічних груп;
- г) соціальні нормативи за сферою обслуговування соціальних потреб.

6. Що відноситься до принципів побудови соціального партнерства:

- а) держава бере на себе відповідальність за підвищення рівня життя населення;
- б) держава забезпечує гарантії прав власності та сприяння бізнесу;
- в) бізнес урахує засади соціальної справедливості, а суспільство підтримує інтереси бізнесу;
- г) усі відповіді вірні.

7. Під час виконання завдання для кожного з наведених положень, позначених цифрами, необхідно знайти відповідний термін чи поняття, зазначене літерою.

- 1) соціальні нормативи за рівнем задоволення соціальних потреб;
- 2) соціальні нормативи за характером задоволення соціальних потреб;
- 3) соціальні нормативи за сферою обслуговування соціальних потреб.
- А) нормативи раціонального споживання, нормативи мінімального споживання, статистичні нормативи;
- Б) нормативи споживання, нормативи забезпечення, нормативи доходу;
- В) нормативи у сфері житлово-комунального обслуговування, нормативи у сфері транспортного обслуговування, нормативи у сфері охорони здоров'я та ін.

8. Ставка єдиного соціального внеску становить:

- а) 18,3%;
- б) 3,6%;
- в) 36,3%;
- г) 22%.

9. Метою державного регулювання та нагляду у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного соціального страхування є:

- а) проведення єдиною політики держави у цій сфері;
- б) забезпечення реалізації прав громадян на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- в) створення умов для ефективного функціонування та розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного соціального страхування та адаптація її до міжнародних стандартів;
- г) усі відповіді правильні.

10. Тарифи обов'язкових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування встановлюються:

- а) Кабінетом Міністрів України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Міністерством праці та соціальної політики України;
- г) Президентом України.

Задача 11.1

У клінінговій компанії працює 20 працівників. Заробітна плата директора становить 21 тис. грн., решта працівників по 8000 грн. Визначити суму єдиного внеску, яку повинна сплатити підприємство.

Задача 11.2

Фонд оплати праці страхової компанії становить 228 тис. грн. Працює 20 працівників, з них 12 інваліди (зарплата одного працівника інваліда 9 тис. грн.). Визначити суму єдиного внеску, яку повинна сплатити установа.

Задача 11.3

У туристичному агентстві працює 10 працівників. У звітньому місяці зарплата директора становила 75 тис. грн., зарплата 8 працівників становить по 23 тис. грн., одна працівниці отримала лікарняні у розмірі 15 тис. грн. Визначити суму єдиного внеску, яку повинна сплатити установа.

Контрольні питання

1. Які існують методи державного регулювання соціального страхування, у чьому полягає їх сутність?
2. Роль соціальних стандартів та нормативів у державному регулюванні соціального страхування.
3. Розкрийте сутність прожиткового мінімуму, його зв'язок з поживчим кошиком та мінімальною загробною платою.
4. Проаналізуйте, яким чином змінювались соціальні стандарти в Україні за останні 10 років.
5. Соціальне партнерство як складова державного регулювання соціального страхування.

- б. Державний нагляд у сфері управління коштами соціального страхування.

Тема 12. Страхування тимчасової втрати працездатності

Тести для поточного контролю знань

1. При нарахуванні допомоги з тимчасової непрацездатності у зв'язку з захворюванням враховуються:

- а) усі дні непрацездатності, зазначені у лікарняному листі;
- б) тільки робочі дні;
- в) календарні дні, за мінусом святкових і неробочих днів, установлених законом;
- г) усі відповіді вірні.

2. При розрахунку середньої заробітної плати для визначення допомоги з тимчасової непрацездатності у розрахунковий період враховуються:

- а) календарні дні;
- б) робочі дні;
- в) календарні дні, за мінусом святкових і неробочих днів, установлених законом;
- г) усі відповіді вірні.

3. Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід) для розрахунку страхових виплат і оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок засобів роботодавця, є:

- а) період роботи застрахованої особи за останнім місцем основної роботи перед настанням страхового випадку, протягом якого застрахована особа працювала і сплачувала страхові внески чи за неї сплачували страхові внески;
- б) шестимісячний період роботи перед настанням страхового випадку, протягом якого застрахована особа працювала і сплачувала страхові внески чи за неї сплачували страхові внески;
- в) фактично відпрацьовані календарні місяці, за які сплачено страхові внески;
- г) вірної відповіді немає.

4. Чи має право на матеріальне забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності особа, що забезпечує себе роботою самостійно:

- а) має завжди;
- б) не має;
- в) має тільки при дотриманні визначених умов;
- г) за рішенням органів соціального забезпечення.

5. Особа, що має чотирирічний виробничий стаж і яка одержувала один рік допомоги у зв'язку з безробіттям, та знаходилась два роки і шість місяців у відпустці з догляду малолітньої дитини при тимчасовій непрацездатності у зв'язку з побутовою травмою, має право на допомогу у розмірі:

- а) 100 % середньої заробітної плати;

- б) 80 % середньої заробітної плати;
- в) 60 % середньої заробітної плати;
- г) 50 % середньої заробітної плати

6. Особи, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням — це:

- а) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб, у тому числі в іноземних дипломатичних та консульських установах, інших представництвах нерезидентів, а також обрані на виборні посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в інших органах;
- б) фізичні особи, на користь яких здійснюється страхування;
- в) члени колективних підприємств, сільськогосподарських та інших виробничих кооперативів;
- г) усі відповіді вірні.

7. Застрахованим особам, які мають страховий стаж від п'яти до восьми років, допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю виплачується в такому розмірі:

- а) 60 % середньої заробітної плати (доходу);
- б) 70 % середньої заробітної плати (доходу);
- в) 100% середньої заробітної плати (доходу);
- г) 50 % середньої заробітної плати (доходу).

8. Якщо страховий стаж працівника становить 9 років, то допомога з тимчасової непрацездатності виплачується у розмірі:

- а) 60% середньої заробітної плати;
- б) 80% середньої заробітної плати;
- в) 100% середньої заробітної плати;
- г) 50%.

9. Виплата допомоги при народженні дитини відбувається:

- а) протягом 6 місяців;
- б) протягом року;
- в) одноразово;
- г) протягом 3-х років.

10. Який документ є офіційним підтвердженням того, що особа була непрацездатною деякий час?

- а) заява особи, яка тимчасово непрацездатна;
- б) листок непрацездатності;
- в) довідка з тимчасової непрацездатності з Фонду соціального страхування;
- г) довідка з основного міста роботи.

Методичні рекомендації і пояснення до розв'язання задач

1. Середньоденна заробітна плата (доход) обчислюється шляхом розподілу нарахованої за розрахунковий період заробітної плати (оподаткованого доходу), з якої сплачувалися страхові внески:

на кількість відпрацьованих робочих днів у розрахунковому періоді — з загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, обумовленими народженням і похованням;

від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань, і для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця;

2. Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (доход) для розрахунку страхових виплат і оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця, **є період роботи з останнього основного місяця роботи перед настанням страхового випадку**, протягом якого застрахована особа працювала і сплачувала страхові внески чи за неї сплачували страхові внески.

Розрахунковим періодом для застрахованих осіб (включаючи особи, що працюють неповний робочий день (робочий тиждень), робота яких пов'язана із сезонним характером виробництва і добровільно застрахованих осіб) є останні **6 календарних місяців (з 1-го до 1-го числа), що передують місяцю, в якому настав страховий випадок.**

6. Страховий стаж - це період (термін), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і сплачує страхові внески у Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в порядку, встановленому законодавством. У страховий стаж зараховуються періоди тимчасової втрати працездатності, перебування у відпустці в зв'язку з вагітністю та пологами і час перебування застрахованої особи у відпустці на догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також періоди одержання виплат з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування, крім пенсій усіх видів. Крім даних періодів, до страхового стажу додається також загальний виробничий стаж особи.

Розрахунок лікарняних здійснюється за формулою (узагальнено):

$$Л = СЗдн * Кс * Кдн,$$

де Л – сума лікарняних;

СЗдн – середньоденна зарплата;

Кс – коефіцієнт, що відповідає страховому стажу працівника;

Кдн – кількість календарних днів лікарняного

Розмір допомоги при вагітності та пологах установлюється застрахованій особі залежно від тривалості відпустки ($70+56=126$ календарних днів чи $70+70=140$ днів при ускладнених пологах чи народженні двох або декількох дітей), кількості робочих днів, які припадають на календарну відпустку, 100 % середньої зарплати і не залежить від страхового стажу.

Задача 12.1

Розрахувати розмір допомоги з тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням.

Працівнику підприємства, прийнятому на роботу з 1 числа місяця () поточного року із загальним виробничим стажем Т- років і М- місяців відповідно до штатного розпису встановлена щомісячна заробітна плата у розмірі Z_0 грн, щомісячна надбавка до заробітної плати Н грн, щомісячна премія П грн, і доплата за роботу за сумісництвом у розмірі Д грн. Заробітна плата за сумісництвом в іншій організації становить Z_c грн.

У серпні місяці працівник занедужав і знаходився на лікарняному з 4 до 14 серпня.

Як залежить розмір допомоги з тимчасової непрацездатності від страхового стажу застрахованого?

Чим обмежується термін надання допомоги з тимчасової непрацездатності?

Вихідна інформація для розрахунку наведена в таблиці 12.1

Таблиця 12.1

Вихідна інформація для розрахунку

Найменування , показник	Варіант завдання (порядковий номер у списку групи)									
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20
Т - років	12	6	4	3	18	5	4	7	8	2
М - місяців	10	9	8	7	9	3	1	11	1	11
Z_0 - грн	2600	1350	2790	1000	3200	2850	1700	2600	2490	1800
Н - грн	400	700	400	250	320	400	400	300	300	450
П - грн	350	450	300	240	280	300	460	290	380	450
Д - грн	200	-	380	-	350	200	300	300	250	300
Z_c - грн	340	400	-	250	240	-	450	500	280	-
Місяць	01	02	03	04	05	06	07	06	05	04

Задача 12.2

Розрахувати розмір допомоги з тимчасової непрацездатності матері у зв'язку із захворюванням дитини.

Робітниця підприємства, прийнятої на роботу з 1 числа місяця () поточного року з загальним виробничим стажем Т- років і М- місяців,

відповідно до штатного розпису встановлена щомісячна заробітна плата у розмірі Z_0 грн, щомісячна надбавка до заробітної плати H грн, щомісячна премія Π грн, і доплата за роботу за сумісництвом у розмірі D грн. Заробітна плата за сумісництвом в іншій організації становить Z_c грн.

У серпні місяці у робітниці занедужала дитина і перебувала на амбулаторному лікуванні. Лікарняний лист виписаний з 4 по 20 серпня. Вік дитини – t років.

Чим обмежується термін надання допомоги з тимчасової непрацездатності?

Вихідна інформація для розрахунку наведена в таблиці 12.2.

Таблиця 12.2

Вихідна інформація для розрахунку

Найменування, показник	Варіант завдання (порядковий номер у списку групи)									
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20
T - років	2	6	4	3	10	5	4	7	8	2
M - місяців	10	9	8	7	9	3	1	11	1	11
Z₀ - грн	3600	2350	1790	2000	1200	850	2700	1600	12490	1800
H - грн	400	700	400	250	320	400	400	300	300	450
Π - грн	350	450	300	240	280	300	460	290	380	450
D - грн	200	-	380	-	350	200	300	300	250	300
Z_c - грн	340	400	-	250	240	-	450	500	280	-
t - років	2	3	14	5	6	7	8	9	15	13
Найменування місяця	01	02	03	04	05	06	07	06	05	04

Задача 12.3

Розрахувати загальний розмір усіх виплат у випадку вагітності і народження дитини.

Робітниця підприємства, прийнятої на роботу з 1 числа місяця () поточного року з загальним виробничим стажем T - років і M - місяців відповідно до штатного розпису встановлена щомісячна заробітна плата у розмірі Z_0 грн, щомісячна надбавка до заробітної плати H грн, щомісячна премія Π грн, і доплата за роботу за сумісництвом у розмірі D грн. Заробітна плата за сумісництвом в іншій організації становить Z_c грн.

З 16 серпня робітниця пішла у декретну відпустку і народила дитину.

Які види допомоги одержить робітниця?

Вихідна інформація для розрахунку наведена в таблиці 12.3.

Таблиця 12.3

Вихідна інформація для розрахунку

Найменування, показник	Варіант завдання (порядковий номер у списку групи)									
	1 11	2 12	3 13	4 14	5 15	6 16	7 17	8 18	9 19	10 20

Т - років	2	6	4	3	10	5	4	7	8	2
М – місяців	10	9	8	7	9	3	1	11	1	11
З_о – грн	3600	1350	2790	2000	1200	1850	2700	1600	1490	800
Н – грн	400	700	400	250	320	400	400	300	300	450
П – грн	350	450	300	240	280	300	460	290	380	450
Д – грн	200	-	380	-	350	200	300	300	250	300
З_с – грн	340	400	-	250	240	-	450	500	280	-
Дітей	1	2	-	1	3	-	1	1	2	-
Місяць	01	02	03	04	05	06	07	06	05	04

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність загальнообов'язкового соціального страхування тимчасової втрати працездатності.
2. Надайте характеристику виплатам з загальнообов'язкового соціального страхування тимчасової втрати працездатності.
3. Яким чином страховий стаж впливає на розмір виплат з загальнообов'язкового соціального страхування тимчасової втрати працездатності.

Тема 13. Страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання

Тести для поточного контролю знань

1. Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється:

- а) соціальний захист;
- б) охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності;
- в) виплата субсидій населенню;
- г) вірні всі відповіді.

2. Завданнями страхування від нещасного випадку є:

- а) проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаним умовами праці;
- б) відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань;
- в) відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим і членам їхніх сімей;
- г) всі відповіді правильні.

3. Добровільно, за письмовою заявою, від нещасного випадку у Фонді соціального страхування від нещасних випадків можуть застрахуватися:

- а) священнослужителі, церковнослужителі та особи, які працюють у релігійних організаціях на виборних посадах, особи, які забезпечують себе роботою самостійно;
- б) особи пенсійного віку, що працюють на виробництві;

- в) громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності;
- г) усі відповіді вірні.

4. Страховим випадком у даному виді соціального страхування є:

- а) захворювання застрахованого на виробництві;
- б) травма, отримана на роботі;
- в) травма побутова;
- г) усі відповіді вірні.

5. Професійним захворюванням є:

- а) страховий випадок у разі його встановлення чи виявлення в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на якому він захворів;
- б) нещасний випадок на виробництві, що став причиною професійно зумовлену фізичну чи психічну травму застрахованого за обставин, з настанням яких виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення і/або соціальних послуг;
- в) нещасний випадок або професійне захворювання, яке викликане порушенням застрахованим нормативних актів про охорону праці;
- г) усі відповіді вірні.

6. Завданнями страхування від нещасного випадку є:

- а) проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів;
- б) запобігання нещасним випадкам на виробництві;
- в) відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим і членам їх сімей;
- г) відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань.

7. Потерпілому, тимчасово переведеному на легшу нижчеоплачувану роботу, заробітна плата сплачується у розмірі:

- а) прожиткового мінімуму;
- б) середньомісячного заробітку на колишній роботі;
- в) мінімальної заробітної плати;
- г) одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

8. Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід) для розрахунку страхових виплат і оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності від нещасного випадку на виробництві за рахунок засобів роботодавця, є:

- а) період роботи застрахованої особи за останнім основним місцем роботи перед настанням страхового випадку, протягом якого застрахована особа працювала і сплачувала страхові внески чи за неї сплачували страхові внески;
- б) шестимісячний період роботи перед настанням страхового випадку, протягом якого застрахована особа працювала і сплачувала страхові внески чи за неї сплачували страхові внески;
- в) фактично відпрацьовані календарні місяці, за які сплачені страхові внески.

9. Виплата допомоги з тимчасової непрацездатності в зв'язку з травмою на виробництві виплачується залежно:

- а) від страхового стажу і середньої заробітної плати;
- б) від середньої заробітної плати;
- в) від тяжкості отриманої травми;
- г) від страхового стажу.

10. Одноразова допомога на випадок тривалої втрати працездатності на довгий час виплачується застрахованому залежно від:

- а) тяжкості травми і середньої заробітної плати;
- б) групи інвалідності і розміру пенсії;
- в) відсотка втрати працездатності і розміру середньої заробітної плати;
- г) страхового стажу і розміру середньої заробітної плати.

Тема 14. Страхування на випадок безробіття

Тести для поточного контролю знань

1. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття — це:

- а) система соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності;
- б) система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;
- в) державні та комунальні спеціалізовані підприємства, установи та заклади соціального обслуговування, підпорядковані центральним, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, юридичні особи, створені відповідно до законодавства, які не мають на меті отримання прибутку, фізичні особи.

2. Об'єктом страхування на випадок безробіття є:

- а) інформація, необхідна для вирішення складної життєвої ситуації; розповсюдження просвітницьких та культурно-освітніх знань; поширення об'єктивної інформації про споживчі властивості та види соціальних послуг, формування певних уявлень і ставлення суспільства до соціальних проблем;
- б) задоволення матеріальних інтересів і потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, що реалізуються у формі надання натуральної чи грошової допомоги, а також допомоги у вигляді одноразових компенсацій;
- в) страховий випадок, із настанням якого в застрахованої особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення та надання соціальних послуг.

3. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати:

- а) 360 календарних днів протягом 2-х років;
- б) 360 календарних днів;
- в) 720 календарних днів.

4. Допомога по безробіттю виплачується:

- а) з 1-го дня після настання безробіття;
- б) з 8-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості;
- в) з 1-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості.

5. Особам, які шукають роботу, вперше допомога з безробіття встановлюється у розмірі:

- а) мінімальної заробітної плати;
- б) прожиткового мінімуму;
- в) середньої заробітної плати, що склалася в галузях національної економіки відповідної області за минулий місяць;
- г) ваш варіант відповіді.

6. Страховий стаж особи - 7 років. Розмір допомоги з безробіття становитиме:

- а) 60% середньої заробітної плати працівника;
- б) 55% середньої заробітної плати працівника;
- в) 50% середньої заробітної плати працівника;
- г) ваш варіант відповіді.

7. Страховий стаж особи - 3 роки. Розмір допомоги з безробіття становитиме:

- а) 60% середньої заробітної плати працівника;
- б) 55% середньої заробітної плати працівника;
- в) 50% середньої заробітної плати працівника;
- г) 40% середньої заробітної плати працівника

8. Допомога з безробіття за перші 90 календарних днів безробіття виплачується у розмірі:

- а) 100% до визначеного розміру;
- б) 70% до визначеного розміру;
- в) 80% до визначеного розміру.

9. Допомога з безробіття протягом наступних 90 календарних днів безробіття виплачується у розмірі:

- а) 100% до визначеного розміру;
- б) 70% до визначеного розміру;
- в) 80% до визначеного розміру.

10. Одноразова виплата допомоги з безробіття для організації безробітним підприємницької діяльності здійснюється у розмірі:

- а) допомоги з безробіття у розрахунку на рік;
- б) подвійного розміру допомоги з безробіття у розрахунку на рік;

- в) 50% розміру допомоги з безробіття у розрахунку на рік
- в) немає правильної відповіді.

Контрольні питання

1. Державне регулювання у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
2. Розкрийте взаємозв'язок середньої заробітної плати та розміром допомоги з безробіття.
3. Розкрийте сутність соціальної послуги з працевлаштування.
4. Яку соціальну функцію виконує одноразова виплата допомоги з безробіття для організації безробітним підприємницької діяльності

Тема 15. Пенсійне страхування

1. Система пенсійного забезпечення в Україні складається з

- а) трьох рівнів;
- б) двох рівнів;
- в) чотирьох рівнів;
- г) одного рівня.

2. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених Законом, – це:

- а) перший рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- б) другий рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- в) третій рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- г) четвертий системи пенсійного забезпечення в Україні.

3. Пенсійний фонд України є центральним органом державної виконавчої влади, підвідомчим:

- а) Міністерству праці та соціальної політики;
- б) Кабінету Міністрів України;
- в) Міністерству фінансів України.

4. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом, — це:

- а) перший рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- б) другий рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- в) третій рівень системи пенсійного забезпечення в Україні.

5. Система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення, – це:

- а) перший рівень системи пенсійного забезпечення в Україні,
- б) другий рівень системи пенсійного забезпечення в Україні;
- в) третій рівень системи пенсійного забезпечення в Україні.

6. У доходи Пенсійного фонду України включаються:

- а) обов'язкові внески громадян;
- б) обов'язкові внески підприємств;
- в) добровільні внески і пожертвування;
- г) усі відповіді вірні.

7. Трудовий стаж - це:

- а) період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню та сплачує внески на страхування;
- б) тривалість трудової діяльності працівника;
- в) тривалість праці у визначених умовах або у певних районах.

8. Пенсія недержавна - це:

- а) пенсія, яка надається особі, чії доходи є нижчими встановленого мінімального прожиткового рівня;
- б) пенсія, яка виплачується громадянину з державних фондів соціального забезпечення;
- в) пенсія, що призначається громадянам, які не мають права на пенсію у зв'язку з трудовою діяльністю.

9. Право на пенсію за віком (Починаючи з 01.01.2028 р.) мають:

- а) чоловіки після досягнення ними 60 років, при стажі не менше 25 років та жінки після досягнення ними 55 років і при стажі роботи не менше 20 років;
- б) чоловіки після досягнення ними 65 років і при стажі не менше 30 років та жінки після досягнення ними 60 років, при стажі роботи не менше 25 років;
- в) чоловіки після досягнення ними 60 років, при стажі не менше 35 років та жінки після досягнення ними 55 років і при стажі роботи не менше 30 років;
- г) чоловіки після досягнення ними 60 років при стажі не менше 35 років та жінки після досягнення ними 60 років і при стажі роботи не менше 30 років.

10. За рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

- а) пенсія за віком;
- б) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства);
- в) пенсія у зв'язку з втратою годувальника;
- г) усі відповіді вірні.

Контрольні питання

1. Стан пенсійної реформи в Україні на сучасному етапі.
2. Шляхи реформування пенсійної системи України.
3. Розкрийте сутність накопичувального рівня пенсійної системи.
4. Переваги та недоліки введення загальнообов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування.
5. Яким чином змінилися умови вихода на трудову пенсію у 2018 році.

Термінологічний диктант

Складіть вірну комбінацію з поданих термінів та їх визначень.

№ з/п	Термін	№ з/п	Визначення терміну
1	2	3	4
1	Страхові агенти	1	сума накопичення страхових платежів за мінусом витрат на ведення справи, що повертається страхувальникові у випадку дострокового припинення договору страхування життя має назву
2	Страхові брокери	2	страховий поліс цивільної відповідальності власників транспортних засобів, що визнається всіма державами однойменної міжнародної системи
3	Аквізиція	3	страхування вартості засобів транспорту без урахування вантажів
4	Викупна сума	4	міжнародні торговельні терміни («базові умови поставки»)
5	Каско	5	діяльність страховика чи страхових посередників із залучення клієнтів для укладання нових договорів страхування
6	Карго	6	юридичні особи або громадяни, які зареєстровані в установленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник
7	Зелена картка	7	організація, яка на професійному рівні здійснює цілодобову координацію надання допомоги застрахованим особам та контролює процес витрат для страхових компаній
8	Асистанська компанія	8	особи, які займаються визначенням причин настання страхового випадку та розміру збитків, кваліфікаційні вимоги до яких установлюються актами чинного законодавства
9	ІНКОТЕРМС	9	страхування вартості вантажу
10	Аварійні комісари	10	юридичні особи або громадяни, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, діють у його інтересах за винагороду на підставі договору доручення із страховиком.

Теми рефератів з дисципліни «Страхові послуги та соціальне страхування»

1. Роль страхування в ринковій економіці.
2. Характеристика складу страхових послуг.
3. Сучасний стан страхового ринку України.
4. Перспективи розвитку страхового ринку України.
5. Удосконалення державного нагляду за страховою діяльністю.
6. Умови медичного страхування осіб, що від'їжджають за кордон.
7. Практика здійснення медичного страхування.
8. Концептуальні засади розвитку медичного страхування в Україні
9. Оцінка медичного страхування в Харківському регіоні.
10. Характеристика основних форм страхування кредиту.
11. Історія розвитку кредитних страхових відносин.
12. Система взаємовідносин страхових компаній із банківськими установами на ринку кредитування.
13. Страхування банківських ризиків.
14. Роль та місце страхування вантажу у зовнішній торгівлі.
15. Морське страхування перевезених вантажів – карго.
16. Каско – страхування засобів водного транспорту.
17. Види обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації.
18. Добровільні види авіаційного страхування.
19. Державна програма розвитку страхового ринку України.
20. Порівняльний аналіз системи державного нагляду в Україні та Росії.
21. Особливості розрахунку страхових тарифів зі страхування життя.
22. Космічне страхування.
23. Кептивне страхування.
24. Інтернет-страхування.
25. Страхові послуги страхових компаній Харківського регіону.
26. Спільне та відмінне в розвитку соціального страхування в країнах Східної Європи та в Україні.
27. Оцінка системи державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій на сучасному етапі розвитку економіки України.
28. Проблеми відповідності державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій реальним потребам людини на сучасному етапі розвитку економіки України.
29. Закордонний досвід у сфері соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Можливі шляхи застосування позитивного закордонного досвіду при вдосконаленні системи загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності в Україні.
30. Передумови успішного запровадження концепції обов'язкового медичного страхування в трансформаційній економіці.

31. Проблеми вдосконалення соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання на сучасному етапі розвитку економіки України.
32. Проблеми встановлення розміру допомоги по безробіттю на сучасному етапі.
33. Безробіття в Україні. Роль загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття у зменшенні соціального напруження та сприянні зростанню зайнятості.
34. Дискусійні питання здійснення пенсійної реформи в Україні.
35. Фінансовий ринок України та його роль у прискоренні розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні
36. Стимулювання розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні.
37. Роль страхових компаній у недержавному пенсійному забезпеченні.

Рекомендована література

Нормативна література:

1. Закон України «Про страхування» (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96>
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку» (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>
4. Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
5. Закону України «Про пенсійне забезпечення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>
6. Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
7. Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
8. Про затвердження Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 р. № 1523 // Офіційний вісник України – 1996.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-96>
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про особливі умови діяльності страхових брокерів» №747 від 29.04.1999 р.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень сільгосп підприємствами державної форми власності та врожаю цукрових буряків і зернових культур сільгосп підприємствами всіх форм власності» №1000 від 11.07.2002 р.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяна третім особам» №944 від 09.09.2002 р.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та правил обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації» № 1535 від 12.10.2002р.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування сільськогосподарських тварин» №590 від 23.04.2003 р.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження розмірів страхових платежів за додатковими договорами обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» №539 від 29.04.2004 р.

Основна література

16. Кропельницька С. О. Соціальне страхування: навч. посіб. С.О. Кропельницька, Т.В. Солоджук [Вид. 2-ге, перероб. Та доп.] – К. : «Центр учбової літератури », 2013. – 336 с.

17. Соціальне страхування : підруч. / за ред. О. П. Кириленко та В. С. Толуб'яка. – Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. – 516 с.

18. Страхові послуги [текст]: навч.-інтеракт. посіб. 2-е вид., доп. / С.О. Кропельницька, І.І. Плєць. – Івано-Франківськ: ДВНЗ “Прикарпатський національний ун-т ім. В. Стефаника”, 2016. – 390 с.

19. Страхові послуги. Навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»: навч.посіб. / О.В. Жилякова, І.Л.Шевчук – Харків : Видавець Іванченко І.С., 2013. – 184 с.

Додаткова література

20. Александрова М. М. Страхування: Навч. посібник -К: ЦУЛ, 2002.

21. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.

22. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Страхування: Термінологічний словник. 2-е вид., випр. та доп. -Львів: Бескіт Біт, 2002. - 104 с.

23. Ковтун І.О., Денисенко М.П., Кабанов В.Г. Основи актуарних розрахунків. – Навчальний посібник. – К.: «ВД «Професіонал», 2008. – 480 с.

24. Плиса В.Й. Страхування: навч.підручник/В.Й. Плиса. – К. :Кравале, 2010 – 472 с.

25. Соціальне страхування : підруч. / за ред. О. П. Кириленко та В. С. Толуб'яка. – Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. – 516 с.Ротова Т.А. Страхування: Навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. та допов. – К.: Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2006.

26. Страхування: підручник / Керівник авт.кол. і наук ред. С.С. Осадець. – Вид. 3-те. – К.: КНЕУ, 2006.

27. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
28. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
29. Страхування: навч. посіб. / І.В. Фісун. – К.: ЦУЛ, 2018. – 240 с.
30. Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник/ Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В. та ін.; За загальною редакцією проф. Внукової Н.М. – Харків: Бурун Книга, 2004.
31. Таркуцяк А.О. Страхіві послуги: Навч.посібник - К: Європейський університет, 2003.
32. Шелехов К.В., Бігдаш В.Д. Страхування. Страхіві послуги. - К: ІЕУГП, 2000. - 268 с.

Інформаційні ресурси

33. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfr.gov.ua/>.
34. Міністерство фінансів України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.
35. Національний банк України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
36. Антимонопольний комітет України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/index>.
37. Рахункова палата України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/control/main/uk/publish/article/47888>.
38. Державна служба статистики України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
39. Аудиторська палата України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apu.com.ua/content.php?lang=ukr&c=page.php&id=39>.
40. Ліга страхових організацій. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://uainsur.com/>.
41. Моторне (транспортне) страхове бюро України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtsbu.kiev.ua/>.
42. Асоціація «Українська федерація убезпечення». – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ufu.org.ua/ua>.
43. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/>.
44. OECD. Insurance statistics // www.oecd.org.

Таблиця смертності

X	L_x	d_x	q_x	p_x
<1	100000	870	0,0087	0,99130
1-4	99130	140	0,00141	0,99859
5-9	98990	115	0,00116	0,99884
10-14	98875	132	0,00133	0,99866
15-19	98743	301	0,00305	0,99695
20-24	98442	549	0,00557	0,99442
25-29	97893	902	0,00922	0,99079
30-34	96991	1482	0,01528	0,98472
35-39	95509	1920	0,0201	0,97990
40-44	93589	2495	0,02666	0,97334
45-49	91094	3211	0,03525	0,96475
50-54	87883	4317	0,04912	0,95088
55-59	83566	5884	0,07041	0,92959
60-64	77682	7758	0,09986	0,90013
65-69	69924	10022	0,14333	0,85667
70-74	59902	12310	0,20549	0,79450
75-79	47592	14056	0,29533	0,70466
80-84	33536	13560	0,40432	0,59566
85-89	19976	10949	0,54807	0,45189
90-94	9027	6086	0,67413	0,32580
95-99	2941	2276	0,77366	0,22611
100+	665	665	1	0,00000

X – вікові групи населення;

L_x – кількість осіб, що доживає до кожного наступного віку;

d_x – кількість осіб, що помирає у віці x;

p_x – ймовірність для особи віком x дожиття до віку x+1;

q_x – ймовірність смерті в наступному році для особи віком x.

Таблиця А.2

Коефіцієнт розстрочки (постнумерандо)

Термін страхування	Вік			
	20	30	40	50
5	4,55	4,54	4,51	4,45
10	8,45	8,41	8,3	8,06
15	11,77	11,67	11,43	10,91
20	14,59	14,41	13,96	13,07

Таблиця Б.1

Таблиця дисконтуючих множників

Число років, n	Дисконтуючі множники при:		
	i=0,03 (3%)	i=0,04 (4%)	i=0,05 (5%)
1	0,97087	0,96154	0,95238
2	0,94260	0,92456	0,90703
3	0,91514	0,83900	0,86384
4	0,88849	0,85480	0,82270
5	0,86261	0,82193	0,78353
10	0,74409	0,67556	0,61391
14	0,66112	0,57748	0,50507
15	0,64186	0,55526	0,48102
18	0,58739	0,49363	0,41552
20	0,55368	0,45639	0,37689
23	0,50669	0,40573	0,32557
30	0,41199	0,30832	0,23138
40	0,30656	0,20829	0,14205
50	0,22811	0,14071	0,08720

Таблиця Б.2

**Тарифи зі страхування від нещасних випадків
(% від страхової суми на р.)**

Група ризику професії	Термін дії страхового захисту		
	24 год. на добу	У період перебування на роботі, 1 год. в дорозі до місця роботи, 1 год. в дорозі з місця роботи	У період перебування на роботі
1	0,52	0,45	0,39
2	0,65	0,59	0,52
3	1,04	0,98	0,91
4	1,56	1,5	1,43

. Корируючі коефіцієнти та їх розміри під час укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів

Тип корируючого коефіцієнта залежно від	Розмір корируючого коефіцієнта	Порядок визначення
I. Типу транспортного засобу (К1)		Визначається відповідно до відомостей про тип транспортного засобу, зазначений у документі про його реєстрацію. За відсутності такого документа або зазначення у наявному документі іншої класифікації типу транспортного засобу, ніж передбачена законодавством про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, зазначаються типи транспортних засобів, визначені заводом-виробником або уповноваженою установою
1. Легковий автомобіль		
1) легковий автомобіль до 1600 (включно) кубічних сантиметрів	1	
2) легковий автомобіль 1601-2000 (включно) кубічних сантиметрів	1,14	
3) легковий автомобіль 2001-3000 (включно) кубічних сантиметрів	1,18	
4) легковий автомобіль понад 3001 кубічних сантиметрів	1,82	
5) легковий електромобіль (винятково з силовим електродвигуном, крім гібридних авто)	0,9	
2. Причепи до легкових автомобілів	0,34	
3. Автобуси з кількістю місць для сидіння		
1) до 20 осіб (включно)	2,55	
2) понад 20 осіб	3	
4. Вантажні автомобілі вантажопідйомністю		
1) до 2 тонн (включно)	2	
2) понад 2 тонни	2,18	

Продовження таблиці В.1

5. Причепи до вантажних автомобілів	0,5	
6. Мотоцикли та моторолери		
1) до 300 кубічних сантиметрів (включно)	0,34	
2) понад 301 кубічний сантиметр	0,68	
II. Місця реєстрації (проживання) власника транспортного засобу (фізичної особи) або місцезнаходження юридичної особи (К2)		Визначається за місцем реєстрації (проживання) власника транспортного засобу (фізичної особи)
1) Київ	3,2-4,8	
2) Дніпро, Львів, Одеса, Харків, Бориспіль, Боярка, Бровари, Буча, Васильків, Вишгород, Вишневе, Ірпінь, Обухів	2,3-3,5	або місцезнаходженням юридичної особи відповідно до документа про реєстрацію транспортного засобу
3) Донецьк, Запоріжжя, Кривий Ріг	1,8-2,8	
4) Алчевськ, Бердянськ, Біла Церква, Вінниця, Горлівка, Євпаторія, Житомир, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Кам'янське, Керч, Кропивницький, Краматорськ, Кременчук, Лисичанськ, Луганськ, Луцьк, Макіївка, Маріуполь, Мелітополь, Миколаїв, Нікополь, Павлоград, Полтава, Рівне, Севастополь, Северодонецьк, Сімферополь, Слов'янськ, Суми, Тернопіль, Ужгород, Херсон, Хмельницький, Черкаси, Чернівці, Чернігів	1,3-2,5	
5) інші населені пункти України	1-1,6	
6) для транспортних засобів, які зареєстровані в інших країнах	5-10	
III. Сфери використання транспортного засобу (К3)		Визначається залежно від сфери використання транспортного засобу
1) легковий автомобіль (крім таксі), який використовується фізичною особою	1	
2) легковий автомобіль (крім таксі), який використовується юридичною особою	1,1-1,4	

Продовження таблиці В.1

3) вантажні автомобілі, автобуси з кількістю місць для сидіння до 20 (крім таксі), автобуси з кількістю місць понад 20, причепа до вантажних та легкових автомобілів, мотоцикли та моторолери	1	
4) легковий автомобіль або автобус з кількістю місць для сидіння до 20, який використовується фізичною особою для надання послуг із перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування або для надання послуг із перевезення пасажирів та їх багажу на таксі	1,1-1,4	
5) легковий автомобіль або автобус з кількістю місць для сидіння до 20, який використовується юридичною особою для надання послуг із перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування або для надання послуг із перевезення пасажирів та їх багажу на таксі	1,1-1,5	
IV. Власника транспортного засобу (К4)		Визначається залежно від категорії власника транспортного засобу відповідно до документа про
1) для фізичних осіб	1,27-1,76	реєстрацію транспортного засобу (фізична або юридична особа)
2) для юридичних осіб	1,2	
V. Періоду використання транспортного засобу (К5)		Визначається страхувальником на період використання транспортного засобу (за потреби), але не може становити менше шести календарних місяців
1) дорівнює строку дії договору - 1 рік	1	
2) 6 місяців	0,7	
3) 7 місяців	0,75	
4) 8 місяців	0,8	
5) 9 місяців	0,85	
6) 10 місяців	0,9	

Продовження таблиці В.1

7) 11 місяців	0,95	
VI. Показників збитковості/прибутковості діяльності страховика з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (К6)	1-3	Визначається страховиком за результатами аналізу показників збитковості/прибутковості власної діяльності за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів
VII. Строк дії договору страхування (К7)		Визначається для таких категорій транспортних засобів, що відповідно до законодавства мають право укладати договори на строк менше ніж рік:
1) 15 днів	0,15	незарєстрованих ТЗ - на час до їх реєстрації, тимчасово зарєстрованих - на час до їх постійної реєстрації,
2) 1 місяць	0,2	зарєстрованих на території іноземних держав - на час їх перебування на території України, а також щодо ТЗ, які проходять обов'язковий технічний контроль відповідно до Закону України «Про дорожній рух».
3) 2 місяці	0,3	
4) 3 місяці	0,4	
5) 4 місяці	0,5	
6) 5 місяців	0,6	
7) 6 місяців	0,7	
8) 6 місяців* (використовується винятково для транспортних засобів, які підлягають обов'язковому технічному контролю двічі на рік відповідно до Закону України «Про дорожній рух»)	0,5	Під час укладання договорів страхування строк дії договору може визначатися лише значеннями, для яких встановлений коригуючий коефіцієнт
9) 7 місяців	0,75	
10) 8 місяців	0,8	
11) 9 місяців	0,85	
12) 10 місяців	0,9	
13) 11 місяців	0,95	
14) 1 рік	1	

Продовження таблиці В.1

VIII. Способу укладання договору страхування (К8)		Визначається залежно від способу укладання договору (електронний договір або укладений на паперовому носії)
1) на паперовому носії	1	
2) електронний договір	0,9-1	
IX. Наявності чи відсутності страхових випадків у період дії попередніх договорів страхування (коефіцієнт бонус-малус)		Визначається як клас на початок страхування
1) клас М	1,8	
2) клас 0	1,6	
3) клас 1	1,4	
4) клас 2	1,2	
5) клас 3	1,00	
6) клас 4	0,99	
7) клас 5	0,98	
8) клас 6	0,97	
9) клас 7	0,96	
10) клас 8	0,95	
11) клас 9	0,94	
12) клас 10	0,93	
13) клас 11	0,92	
14) клас 12	0,91	
15) клас 13	0,9	

Таблиця В.2

СХЕМА
застосування коригуючого коефіцієнта бонус-малус під час
укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-
правової відповідальності власників наземних транспортних
засобів

Коригуючий коефіцієнт бонус-малус					
клас на початок строку страхування	коригуючий коефіцієнт	клас після закінчення строку страхування з урахуванням наявності страхових випадків з вини страхувальника			
		0 виплат	1 виплата	2 виплати	3 виплати
М	1,8	0	М	М	М
0	1,6	1	М	М	М
1	1,4	2	М	М	М
2	1,2	3	1	М	М
3	1,00	4	1	М	М
4	0,99	5	2	М	М
5	0,98	6	3	1	М
6	0,97	7	4	1	М
7	0,96	8	4	1	М
8	0,95	9	5	2	М
9	0,94	10	5	2	1
10	0,93	11	6	2	1
11	0,92	12	6	2	1
12	0,91	13	6	2	1
13	0,9	13	7	2	1

Навчальне видання

Укладач: **ЖИЛЯКОВА** Олена Валеріївна

**СТРАХОВІ ПОСЛУГИ ТА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ
ПРАКТИКУМ**

для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Підп. до друку _____. Формат 60×84 1/16. Папір газет. Друк офсет.
Умов. друк. арк. _____. Обл.-вид. арк. _____. Тираж прим. Замовл. №